

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2017

Projektgruppe:

Kristian Søby Kristensen
Henrik Ø. Breitenbauch
Mikkel Broen Jakobsen

Januar 2017

Denne rapport er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget. Formålet med rapporten er at skabe en faktuel basis for diskussionen om mål og midler i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Surveyet gentages årligt.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Denne rapport er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Rapportens konklusioner er ikke et udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Projektgruppe:

Seniorforsker, ph.d., Kristian Sjøby Kristensen

Seniorforsker, ph.d., Henrik Ø. Breitenbauch

Videnskabelig assistent, cand.scient.pol., Mikkel Broen Jakobsen

Stud.scient.pol. Johan Østergaard Houlberg har bistået projektgruppen med databehandling.

ISBN: 978-87-7393-794-5

Indhold

1. HIGHLIGHTS	1
1.1 Rusland og Brexit vil påvirke dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik.....	3
1.2 Taksøe-Jensens granskning: skepsis i forhold til effekt, men tilfredshed med proces	5
1.3 Prioriteringer i dansk forsvarspolitik: kampfly og forsvarsforlig	8
2. METODE	11
3. RESULTATER	14
3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter	14
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik	33
4. NOTER.....	47

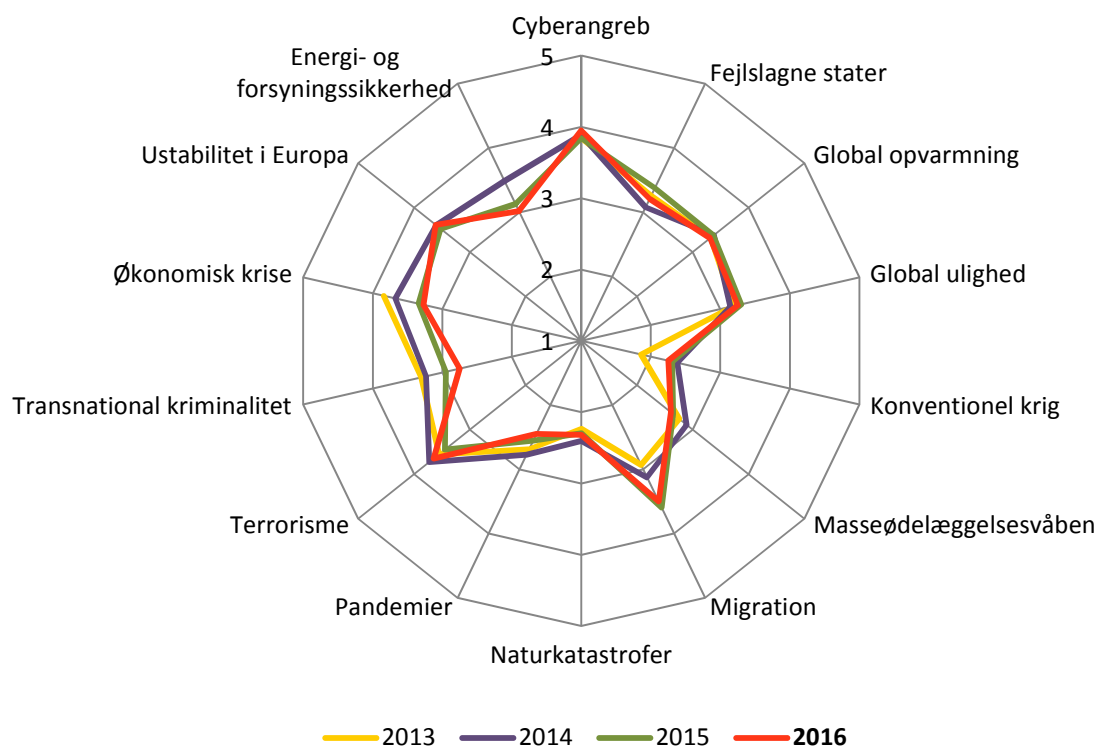
1. Highlights

I Center for Militære Studiers (CMS) sikkerhedspolitiske barometer 2017 spørger vi politikere, embedsmænd, officerer, journalister, forskere og meningsdannere, hvordan de vurderer centrale emner knyttet til dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik i 2016. Hvad betyder Rusland for Danmarks udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik? Hvad er de største trusler mod Danmark? Hvilken betydning får ambassadør Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigspolitik? Og kan finansieringen af nye kampfly holdes inden for budgettet?

Disse og mange flere spørgsmål har vi i vores sikkerhedspolitiske barometer stillet til de personer, der former, forstår og fortæller om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. I år er det fjerde år, vi gennemfører ekspertsurveyet, og mange af spørgsmålene har vi gentaget hvert år. Dermed kan vi undersøge udviklinger over tid og skabe en basis for at diskutere både kontinuitet og forandring i respondenternes holdninger til dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Samtidig kan de spørgsmål, der knytter sig til specifikke begivenheder i 2016, sættes i relation til den generelle udvikling i respondenternes holdninger, og herved kan undersøgelsens specifikke spørgsmål også bidrage til en fremadrettet diskussion af dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Det gælder betydningen af trusler, institutioner og begivenheder, værdier og interesser, samt effekten og betydningen af centrale politiske redskaber. Tilsammen skaber CMS' sikkerhedspolitiske barometer en fremadrettet platform for en årlig diskussion af udfordringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

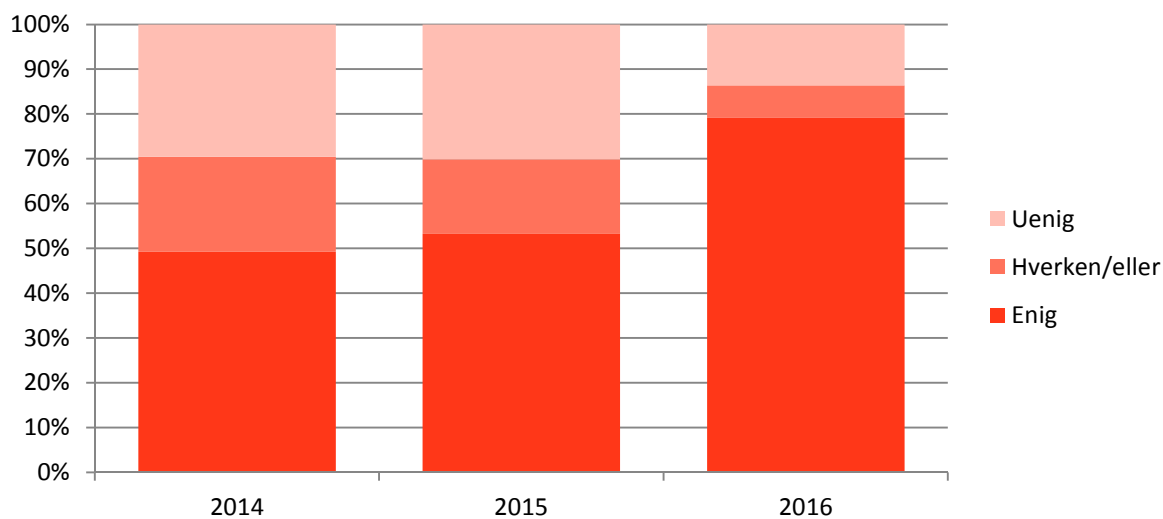
Når dette års resultater sættes i relation til tidligere års undersøgelser, fremgår det, at den kontinuitet, der kunne læses ud af de seneste års resultater, stadig er gældende. Kontinuiteten ser vi i respondenternes karakteristik af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, hvor der fortsat er bred enighed om, at denne kan betegnes som aktivistisk, og vi ser den i respondenternes vurdering af mulige trusler mod Danmark, hvor cyberangreb, som det fremgår af figur 1, for fjerde år i træk vurderes som den største trussel – efterfulgt af terrorisme, ustabilitet i Europa og migration, som også lå højt på trusselsbarometret i 2015. Kontinuitet er også den gennemgående tendens i respondenternes holdning til håndteringen af tidens store sikkerhedspolitiske udfordringer i forbindelse med Ruslands annektering af Krim-halvøen, bekæmpelsen af ISIL i Irak og Syrien samt migrations- og flygtningestrømmene som følge af borgerkrigen i Syrien.

Figur 1: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2013-2016).¹

En afvigelse fra dette mønster ses i respondenternes holdning til, om Danmark bør deltage i militære aktioner i Syrien for at bekæmpe ISIL. Opbakningen hertil er, som det fremgår af figur 2, steget med næsten 30 procentpoint fra 2015 til 2016. Denne stigning kan ses i sammenhæng med, at et bredt flertal i Folketinget netop i 2016 vedtog at lade et dansk militært bidrag operere i både Irak og Syrien. Det virker plausibelt, at når der først er etableret en bred politisk konsensus om et specifikt spørgsmål, er det sværere at erklære sig uenig.

Figur 2: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark bør deltage i militære aktioner i Syrien. Procent (2014-2016).²

Derudover er en pointe, at respondenternes svar har en tendens til at klumpe sig sammen, særligt når de bliver bedt om at vurdere betydningen af forskellige udenrigs- og sikkerhedspolitiske redskaber eller tage stilling til, på hvilke områder forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter. Respondenterne vurderer stort set det hele som værende vigtigt. Det kan være et udtryk for, hvor svært det er at foretage den prioritering, som, blandt andre Taksø-Jensen i sin udredning påpeger, er nødvendig for at føre en effektiv dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det, mener vi, understreger et klart behov for fortsat at debattere udfordringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Det gælder ikke mindst i et år, hvor de politiske beslutningstagere skal forhandle forsvarsforlig og dermed træffe afgørende beslutninger om fremtiden for det danske forsvar.

Fra dette års survey vil vi gerne, ud over betragtningerne ovenfor, fremhæve tre temaer, som, vi mener, er særligt interessante:

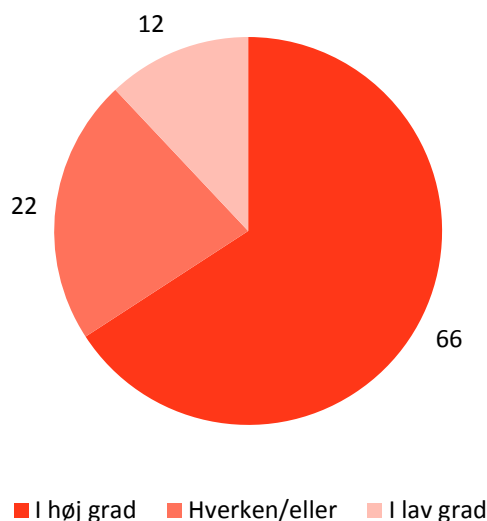
- Rusland og Brexit vil påvirke dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik
- Taksø-Jensens granskning: skepsis i forhold til effekt, men tilfredshed med proces
- Prioriteringer i dansk forsvarspolitik: kampfly og forsvarsforlig

1.1 Rusland og Brexit vil påvirke dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik

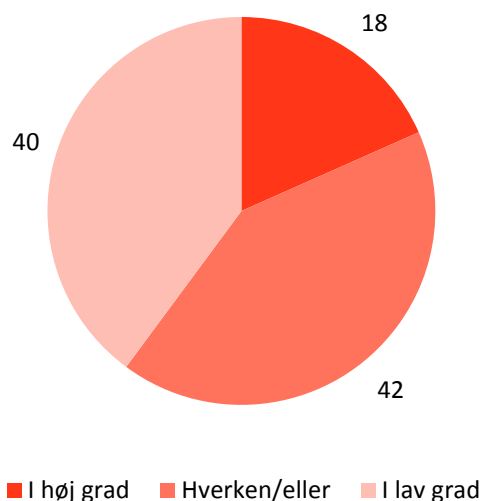
De to foregående års undersøgelser viste, med udgangspunkt i Ruslands handlinger i Ukraine i 2014, bred enighed om Ruslands betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. I 2016 har vi bedt respondenterne vurdere betydningen af en række centrale tendenser og begivenheder, som Europa og dets nærområde har oplevet i 2016, heriblandt ”et mere selvhævdende Rusland”. Det fremgår af figur 3, at hele 82 procent mener, at et mere selvhævdende Rusland i høj grad vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Til sammenligning mener 42 procent, at de illiberale tendenser, som ses i Østeuropa (her tænkes særligt på Ungarn og Polen), vil få en høj grad af betydning, mens blot 18 procent har en tilsvarende vurdering med hensyn til betydningen af det fejlslåede militærkup i Tyrkiet. Endelig viser figur 3, at et stort flertal bestående af to tredjedele af respondenterne mener, at Storbritanniens beslutning om at forlade EU i høj grad vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Hvilken betydning spørger vi ikke til, men en mulighed kunne være en dansk drejning mod det kontinentale Europa i udenrigs- og sikkerhedspolitikken på grund af Brexit. Men respondenterne vurderer – på linje med de tidligere års undersøgelser – at Danmark har klart størst fordel af at operere sammen med Storbritannien og USA i internationale militære operationer. Det taler umiddelbart imod den tolkning.

Figur 3: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende begivenheder/tendenser i Europa og dets nær-område vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2016).

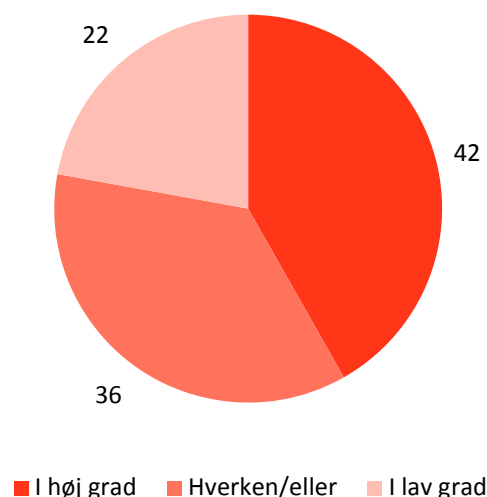
Resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab

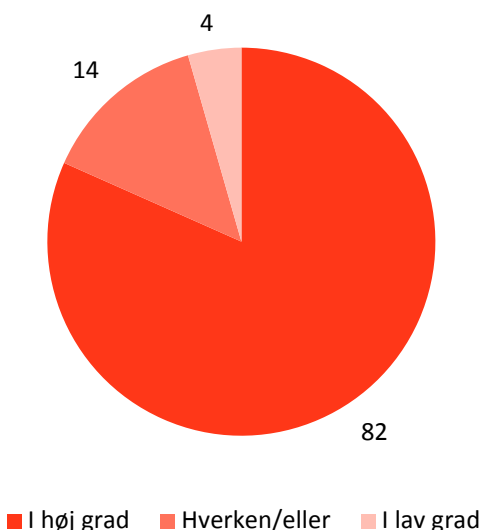
Det fejlslåede militærkup i Tyrkiet

Illiberale tendenser i Østeuropa

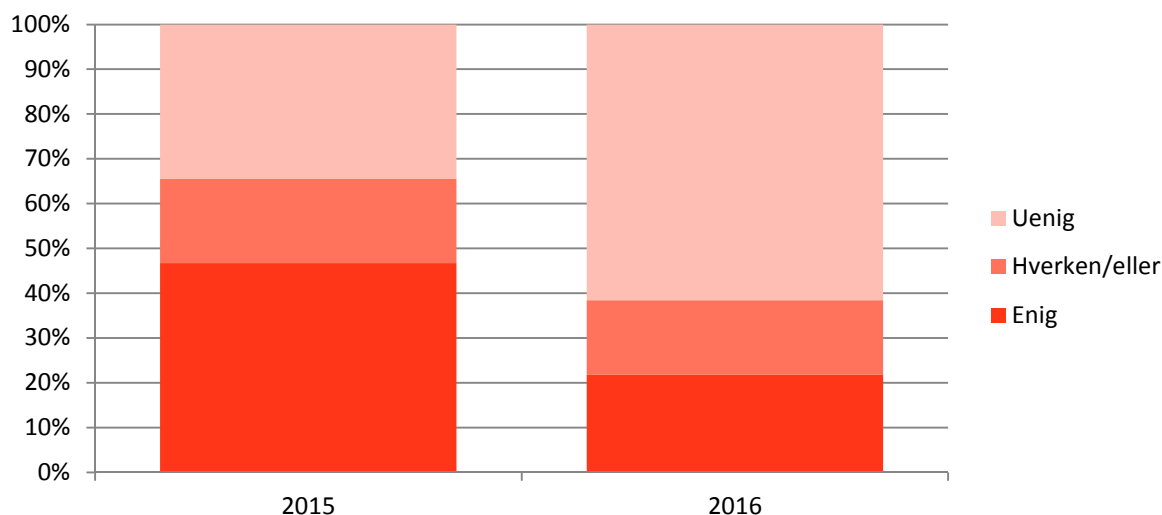

Et mere selvhævdende Rusland

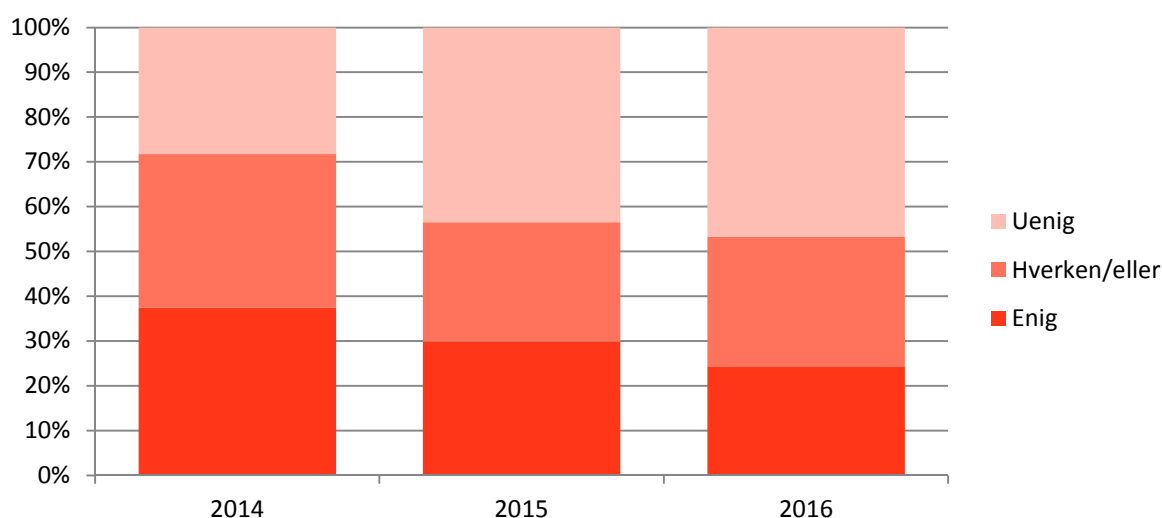

Vender vi tilbage til Rusland, så afspejles Ruslands betydning også i årets undersøgelse i svarene på de spørgsmål, som vedrører de områder, hvor Rusland er til stede. Figur 4 viser eksempelvis, at respondenterne ser med stigende skepsis på Ruslands rolle i den syriske borgerkrig. Til forskel herfra viser figur 5 en svagt stigende tiltro til, at Rusland vil spille en konstruktiv rolle i Arktis, eftersom andelen, der mener, Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis, er faldet med 13 procentpoint fra 2014 til 2016 og således i 2016 udgør 24 procent. Vurderingerne af Ruslands betydning afspejler, at Rusland er uomgængelig i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, men at Ruslands betydning samtidig er tvetydig og afhænger af konteksten.

Figur 4: Hvor enige respondenterne er i, at Ruslands engagement i Syrien fremskynder en forhandlingsløsning på konflikten i Syrien. Procent (2015-2016).

Figur 5: Hvor enige respondenterne er i, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2014-2016).

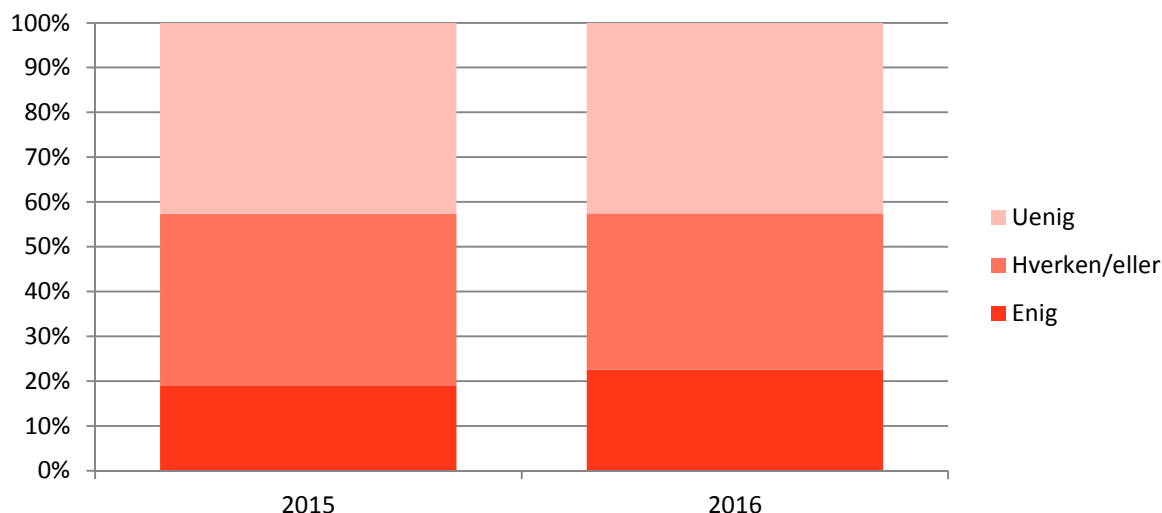

1.2 Taksøe-Jensens granskning: skepsis i forhold til effekt, men tilfredshed med proces

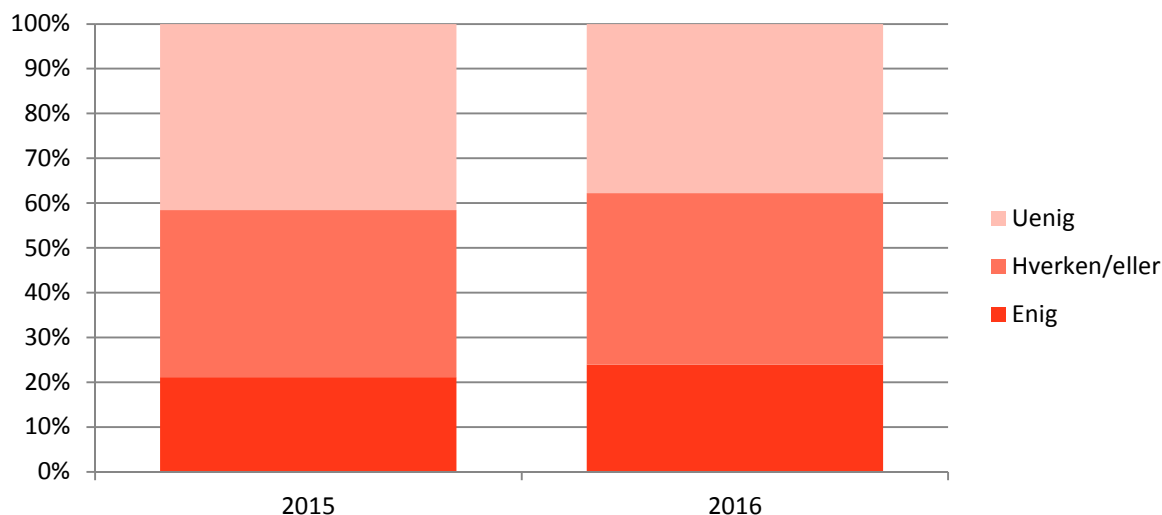
En verden i forandring med nye udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer, bl.a. som følge af et mere selvhævdende Rusland, var baggrunden for, at Peter Taksøe-Jensen blev udpeget af den daværende V-regering til at forestå den udredning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, som blev præsenteret d. 2. maj 2016.

I vores barometer har vi bedt respondenterne vurdere udredningens betydning, komme med deres holdning til udredningens centrale forslag samt vurdere processen bag udredningen. Figur 6 og 7 viser, at udredningens offentliggørelse ikke har ændret på de forventninger, som respondenterne havde i 2015 til udredningens betydning. Kun et mindretal på cirka 20 procent vurderede dengang, at granskningen ville føre til hhv. en væsentlig ændring af organisationen og indholdet af dansk udenrigspolitik, og den andel er stort set fastholdt i 2016.

Figur 6: Hvor enige respondenterne er i, at Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik vil føre til en væsentlig ændring fsva. organiseringen af dansk udenrigspolitik. Procent (2015-2016).

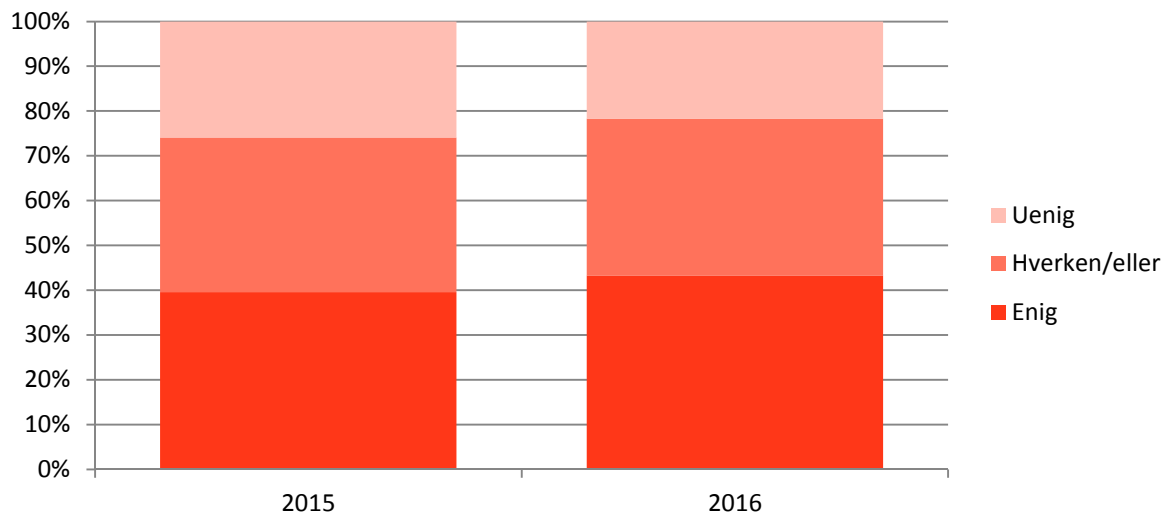

Figur 7: Hvor enige respondenterne er i, at Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik vil føre til en væsentlig ændring fsva. indholdet af dansk udenrigspolitik. Procent (2015-2016).

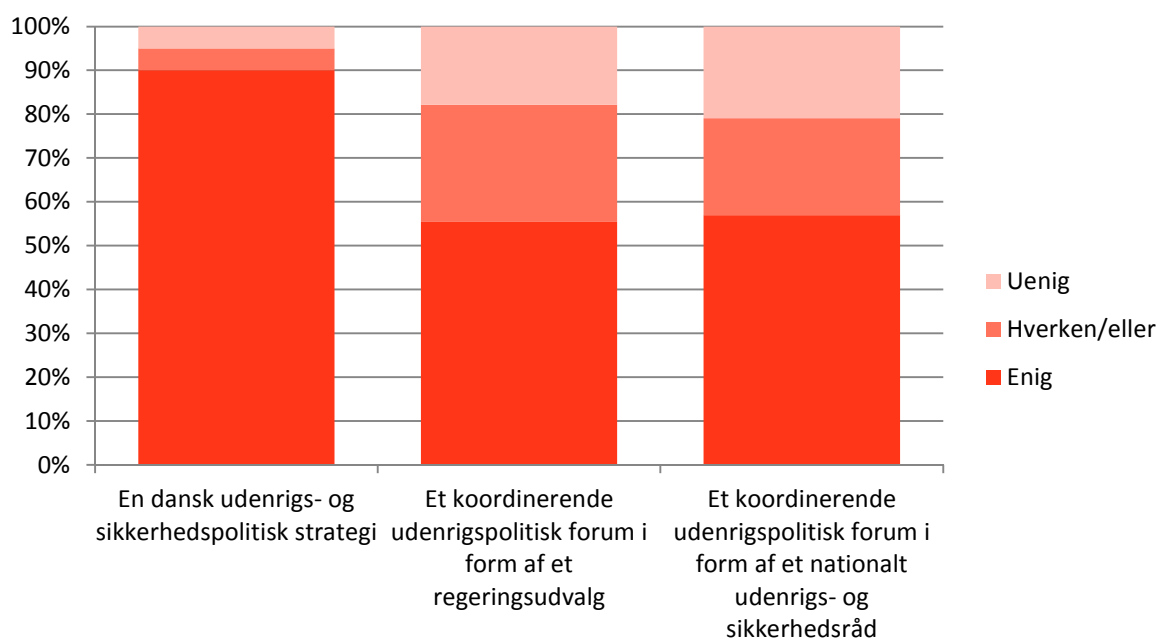

Den samme kontinuitet med hensyn til forventninger kan aflæses af figur 8, som viser, at cirka 40 procent af de adspurgte i såvel 2015 som 2016 mener, at granskningen vil medføre en styrkelse af sikkerhedspolitikens rolle i udenrigspolitikken. Tilsammen afspejler disse vurderinger en begrænset tro på, at Taksøe-Jensens udredning vil have en mærkbar effekt på dansk udenrigspolitik. Denne begrænsede tro skyldes imidlertid ikke, at udredningen vurderes til at mangle brugbare initiativer. Tværtimod fremgår det af figur 9, at der er opbakning blandt 90 procent af respondenterne til udredningens forslag om at formulere en dansk udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi. Ligeledes er der et klart flertal på over 50 procent af respondenterne, som finder det hensigtsmæssigt at indføre et koordinerende udenrigspolitisk forum – enten i form af et regeringsudvalg eller et nationalt udenrigs- og sikkerhedsråd.

Figur 8: Hvor enige respondenterne er i, at Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik vil føre til en styrkelse af sikkerhedspolitikens rolle i udenrigspolitikken. Procent (2015-2016).

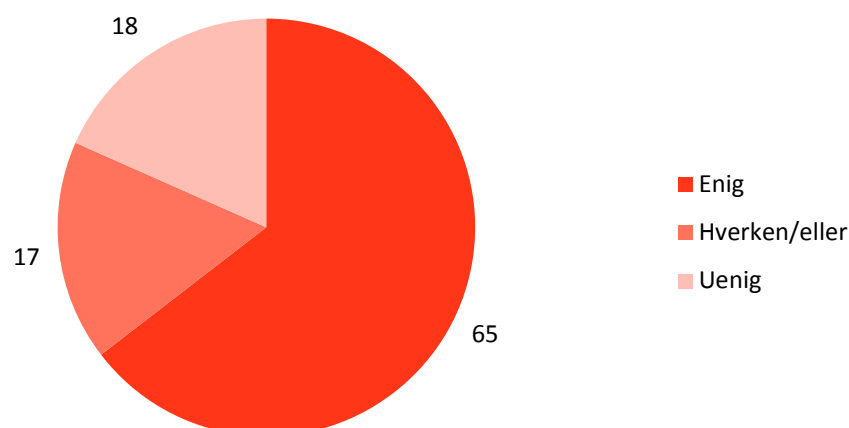

Figur 9: Hvor enige respondenterne er i, at følgende initiativer foreslået af Peter Taksøe-Jensen bør realiseres. Procent (2016).

Ideerne er altså gode, men respondenterne forventer dem enten ikke gennemført eller forventer ikke, at de vil have nogen nævneværdig effekt på den førte politik. I den forbindelse skal det fremhæves, at et stort flertal på 65 procent af respondenterne, som det fremgår af figur 10, vurderer selve processen bag granskningen som nyttig. Og måske er det for tidligt at vurdere betydningen af Taksøe-Jensens udredning. En væsentlig effekt har været at fastholde et fokus på prioritering af midler og målsætninger. Det er temaet for næste afsnit.

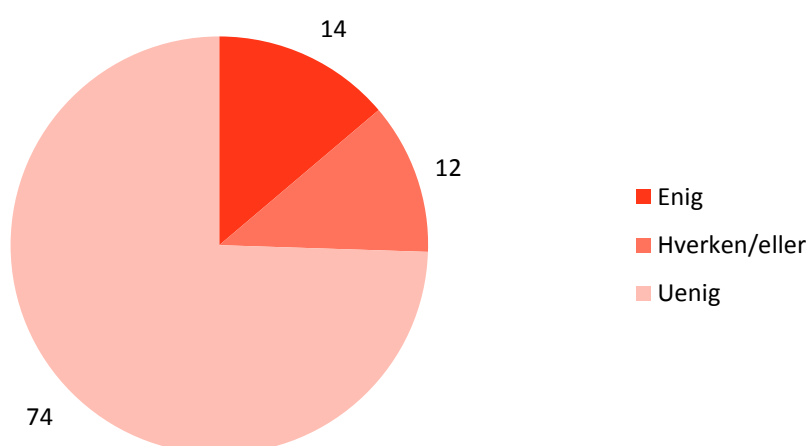
Figur 10: Hvor enige respondenterne er i, at processen bag granskningen har været nyttig. Procent (2016).

1.3 Prioriteringer i dansk forsvarspolitik: kampfly og forsvarsforlig

Taksøe-Jensen-udredningen lægger vægt på, at Danmark har behov for at føre en fokuseret udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, og at det kræver politisk prioritering. I 2016 er der med beslutningen om indkøb af 27 nye F-35-kampfly foretaget en omfattende og langsigtet prioritering af midlerne på det danske forsvarsbudget, og vi har derfor bedt respondenterne give deres vurdering af den beslutning. Der er forholdsvis stor enighed om, at valget af F-35 som Danmarks nye kampfly er det rette (64 procent – se figur 68), men samtidig er der, som det fremgår af figur 11, et markant flertal på næsten tre fjerdedele af respondenterne, som mener, at finansieringen af kampflyene vil sprænge det planlagte budget.

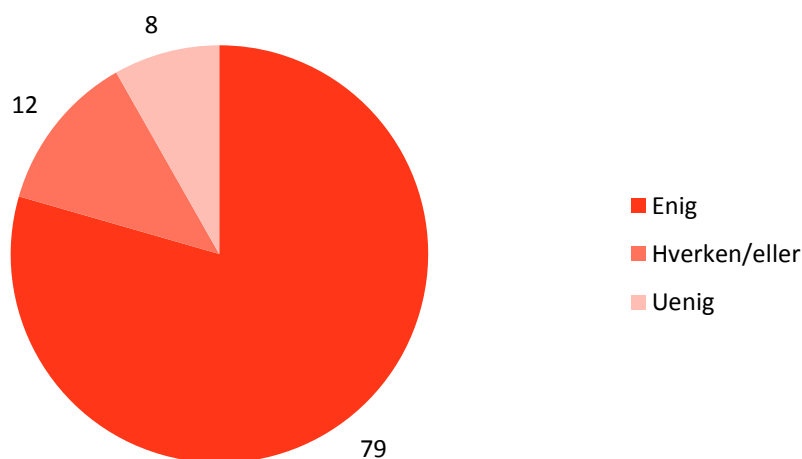
Figur 11: Hvor enige respondenterne er i, at finansieringen af F-35-kampflyene vil kunne holdes inden for det planlagte budget. Procent (2016).

I figur 12 ses det endvidere, at et endnu større flertal på fire femtedele af respondenterne mener, at kampflyindkøbet vil medføre en nedprioritering af andet forsvarsmateriel. Respondenternes vurdering af kampflyindkøbet viser med tydelighed de risici, der knytter sig til så store

investeringer – og dermed også de risici, der knytter sig til at prioritere. Budgetoverskridelser risikerer at sætte resten af forsvaret under endnu større pres, samtidig med at så omfattende materielinvesteringer altid indebærer risiko for en gøgeungeeffekt.

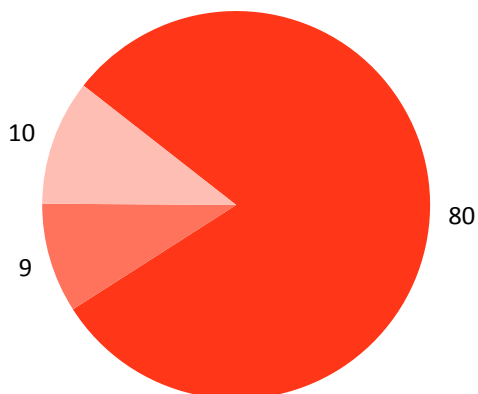
Figur 12: Hvor enige respondenterne er i, at kampflyindkøbet vil medføre en nedprioritering af investeringer i andet forsvarsmateriel. Procent (2016).

Hvorvidt og i givet fald hvordan der vil ske en yderligere (ned)prioritering vil det kommende forsvarsforlig give en første indikation på. Figur 13 viser respondenternes bud på det kommende forsvarsforligs indhold og prioritering med hensyn til en række generelle kategorier. Det fremgår, at der er en meget stor enighed (blandt 80 procent af respondenterne) om, at forliget vil indeholde en styrkelse af det danske territorialforsvar. Den vurdering er sandsynligvis forbundet med vurderingen af, at Rusland fortsat vil få stor betydning for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Samtidig viser figuren, at et betydeligt flertal på 63 procent mener, at det kommende forlig vil indeholde et øget fokus på internationalt forsvarssamarbejde, mens der også er betydeligt flere (46 procent mod 16 procent), som vurderer, at forliget vil give øget fokus på internationale militære operationer. Det er tre hensyn, der ikke umiddelbart peger i samme retning, og det vil blive interessant at se, hvordan et forlig vil balancere de forskellige hensyn. Endelig mener et flertal på 56 procent af respondenterne, at det kommende forsvarsforlig vil se en tilførsel af midler til forsvaret.

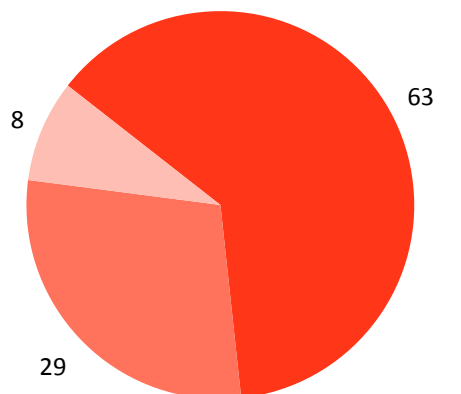
Figur 13: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende elementer kommer til at indgå i det kommende forsvarsforlig. Procent (2016).

Et øget fokus på Danmarks territorialforsvar

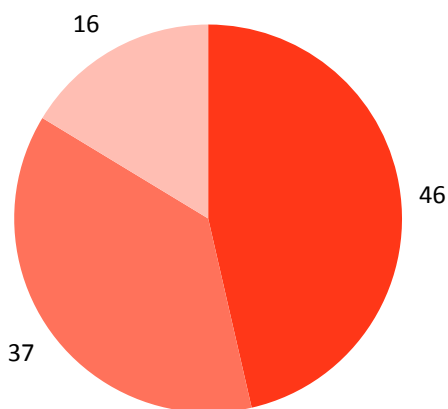
■ I høj grad ■ Hverken/eller ■ I lav grad

Et øget fokus på internationalt forsvarssamarbejde

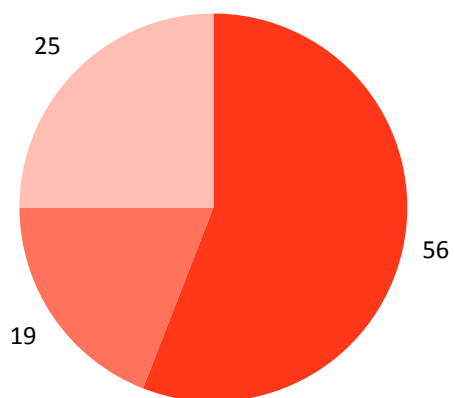
■ I høj grad ■ Hverken/eller ■ I lav grad

Et øget fokus på internationale operationer

■ I høj grad ■ Hverken/eller ■ I lav grad

Tilførsel af flere midler til forsvaret

■ I høj grad ■ Hverken/eller ■ I lav grad

Ovenfor har vi præsenteret et par highlights fra dette års barometer. I det følgende præsenterer vi undersøgelsens samlede resultater. Men først redegør vi kort for, hvordan vi har gennemført det sikkerhedspolitiske barometer.

2. Metode

Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2017 er udarbejdet på grundlag af en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet mellem d. 7. oktober og d. 8. november 2016. Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt personer med særlig viden, indsigt og erfaring på det udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske område. Der er således tale om et eksperter survey, der ikke kortlægger, hvad alle danskere mener, men har til formål at formidle, hvad de, som må formodes at have den største viden om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, mener. En tilsvarende undersøgelse blev gennemført i 2013, 2014 og 2015.

Undersøgelsen i 2016 omfatter 414 personer og inkluderer højtstående ansatte i centraladministrationen og i forsvaret, politikere, forskere, meningsdannere og erhvervslivet. I udvælgelsen af respondenter er der – ud over deres indsigt i udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske forhold – taget hensyn til at sikre en bred repræsentation af interesser, og det er blevet tilstræbt at skabe en ligelig fordeling af personer med tilknytning til det politiske system og personer, som står uden for dette. Det sikkerhedspolitiske barometer kan derfor ses som en valid måling af, hvad et bredt udsnit af danske eksperter mener om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

Svarprocenten for undersøgelsen var 40 procent. Tabel 1 viser fordelingen mellem respondenter fra statsmagten og respondenter uden for statsmagten blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at der er en underrepræsentation af respondentsvar fra statsmagten og en overrepræsentation af svar fra respondenter uden for statsmagten, hvilket man skal være opmærksom på i tolkningen af resultaterne. Tabel 2 viser fordelingen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at fordelingerne er nogenlunde ens, dog er der en underrepræsentation af politiker- og journalistsvar og en overrepræsentation af svar fra især embedsmænd, forsvaret og forskere.

Tabel 1: Andelen af respondenter fra statsmagten og uden for statsmagten blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Statsmagt	Ikke-statsmagt	Total
Adspurgte	44,9% (186)	55,1 % (228)	100 % (414)
Svar	43,3 % (71)	56,7 % (93)	100 % (164)

Tabel 2: Andelen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Adspurgte	Svar
Politikere	15,7 % (65)	8,5 % (14)
Embedsmænd	19,8 % (82)	22,0 % (36)
Forsvaret	9,4 % (39)	12,8 % (21)
Forskere	19,6 % (81)	22,0 % (36)
Journalister	8,0 % (33)	6,1 % (10)
Erhverv og brancheorganisationer	11,6 % (48)	12,2 % (20)
NGO'er og andet	15,9 % (66)	16,5 % (27)
Total	100 % (414)	100 % (164)

Det sikkerhedspolitiske barometer indeholder spørgsmål, der falder inden for følgende to temaer:

- 1) Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter
- 2) Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

Der kan desuden skelnes mellem spørgsmål af mere generel karakter og spørgsmål, der knytter sig til specifikke, aktuelle problematikker. Spørgsmålene har været formuleret som påstande, hvor respondenterne kunne erklære deres grad af enighed ved at svare ”meget enig”/”i meget høj grad”, ”enig”/”i høj grad”, ”hverken-eller”, ”uenig”/”i lav grad”, ”meget uenig”/”i meget lav grad” eller ”ved ikke”.

For overskuelighedens skyld er undersøgelsens resultater præsenteret ved at slå hhv. de to positive kategorier og de to negative kategorier sammen. Fx er kategorierne ’meget enig’ og ’enig’ slået sammen til kategorien ’enig’, mens kategorierne ’uenig’ og ’meget uenig’ er slået sammen til kategorien ’uenig’. ’Ved ikke’-svar er konsekvent udeladt af de præsenterede resultater, mens neutralkategorien ”hverken-eller” er bevaret. Udeladelsen af ”ved ikke”-svar betyder, at antallet af gyldige besvarelser, der bruges som basis for procentberegningerne, i nogle af figurerne vil variere en smule fra de i alt 164 modtagne besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (dvs. fraregnet ”ved ikke”-svar) på hvert spørgsmål er for både 2016, 2015, 2014 og 2013 tilgængeligt via download fra CMS’ hjemmeside.

I det følgende præsenteres resultaterne af Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2017 opdelt i de to overordnede temaer. I fremstillingen er udarbejdet figurer med resultaterne fra undersøgelsen i 2017 kombineret med resultaterne fra de foregående år, så det

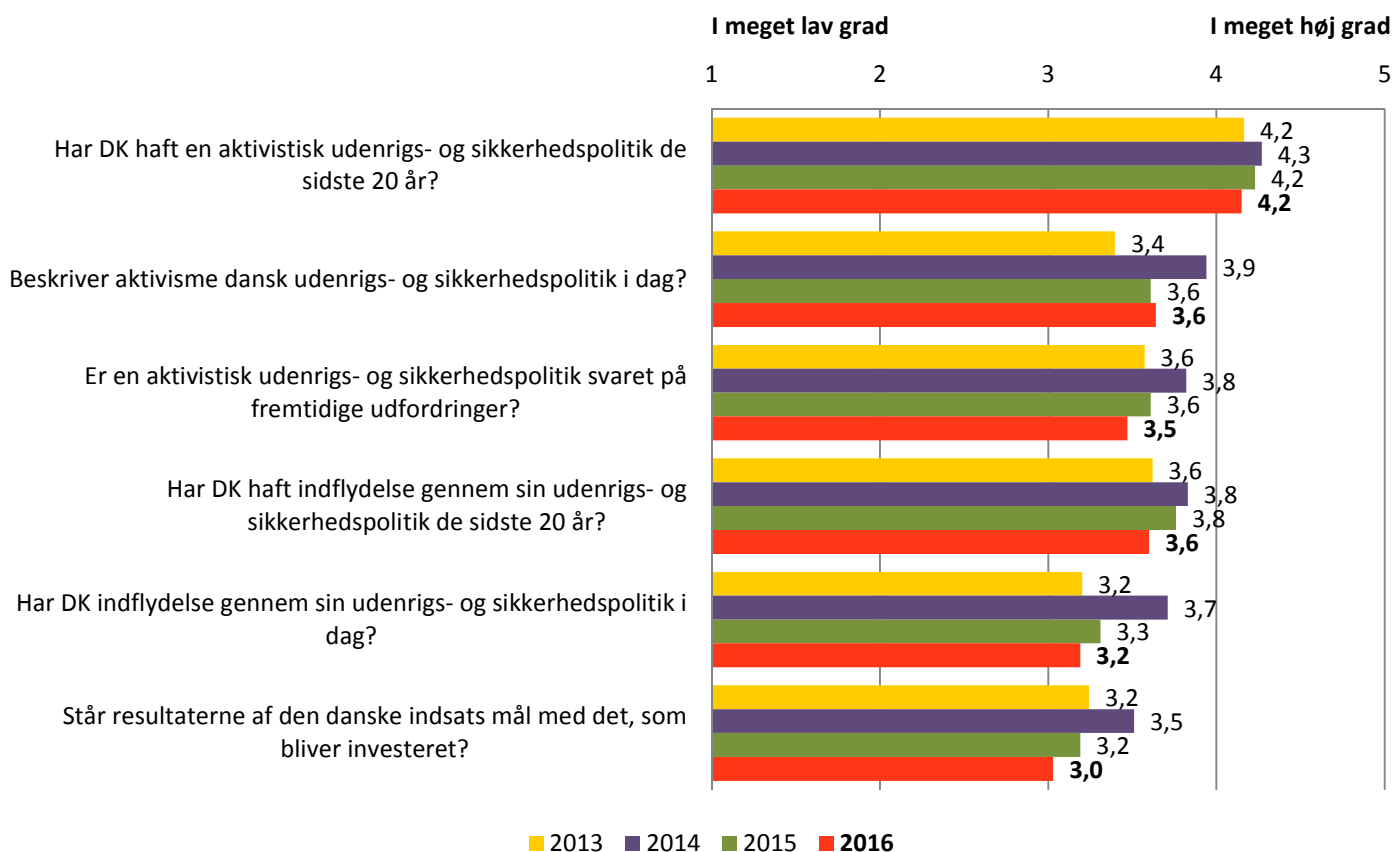
er muligt at se, om der er sket en udvikling i besvarelsene. Desuden er der i dette års undersøgelse tilføjet en række nye spørgsmål for at få eksperternes vurdering af aktuelle begivenheder. Det har betydet, at nogle få spørgsmål fra sidste års undersøgelse er udgået, fordi de knyttede sig til begivenheder, der er blevet mindre aktuelle det forløbne år.

Det skal slutteligt nævnes, at resultaterne fra Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2017 figurerer som 2016-resultater, fordi data er indsamlet i 2016, ligesom resultaterne af de sidste års undersøgelser figurerer som henholdsvis 2013-resultater, 2014-resultater og 2015-resultater, fordi data er indsamlet i 2013, 2014 og 2015. Data er desuden tilgængeligt på Center for Militære Studiers hjemmeside, og det står således enhver interesseret frit for at foretage sine egne analyser på baggrund heraf.

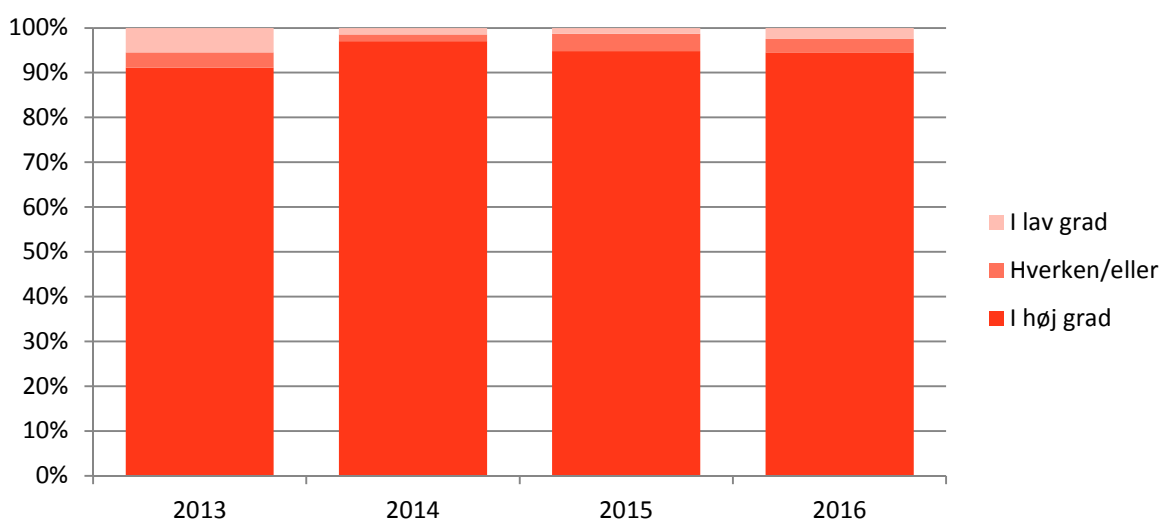
3. Resultater

3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter

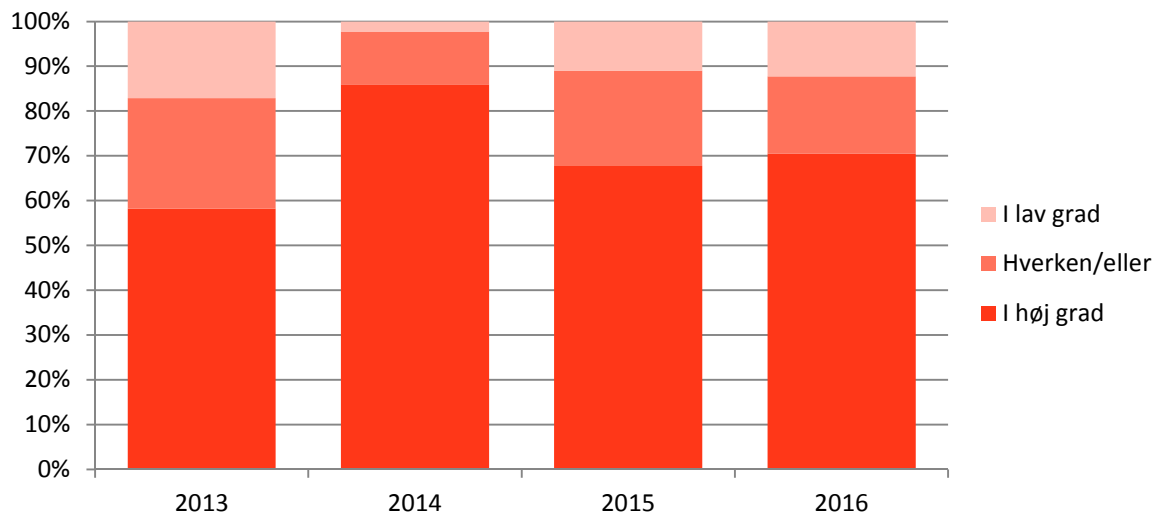
Figur 14: Respondenternes syn på dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Gennemsnit (2013-2016).

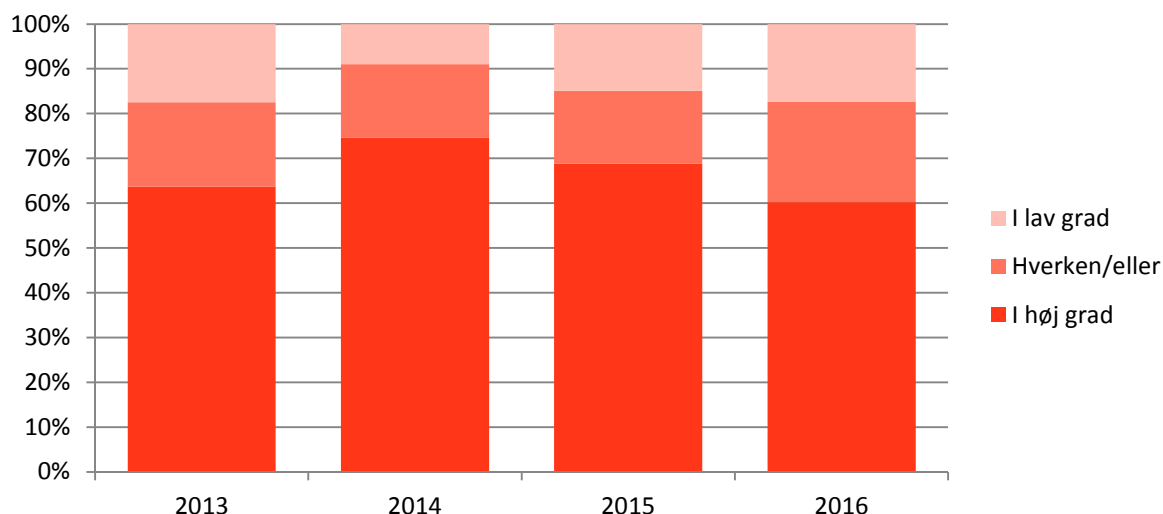
Figur 15: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark har haft en aktivistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik de sidste 20 år. Procent (2013-2016).

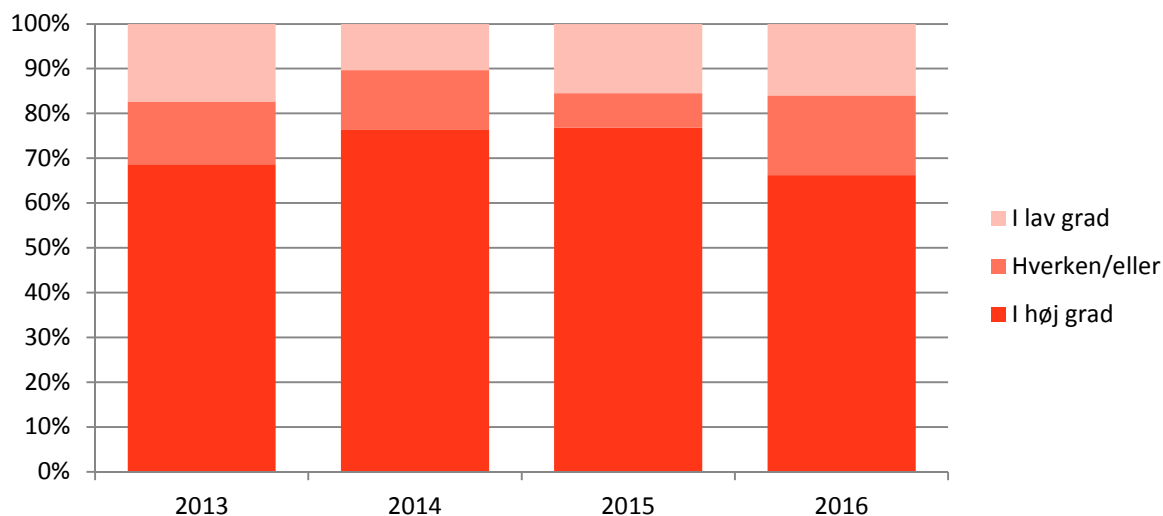
Figur 16: I hvilken grad respondenterne mener, at aktivisme beskriver dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik i dag. Procent (2013-2016).

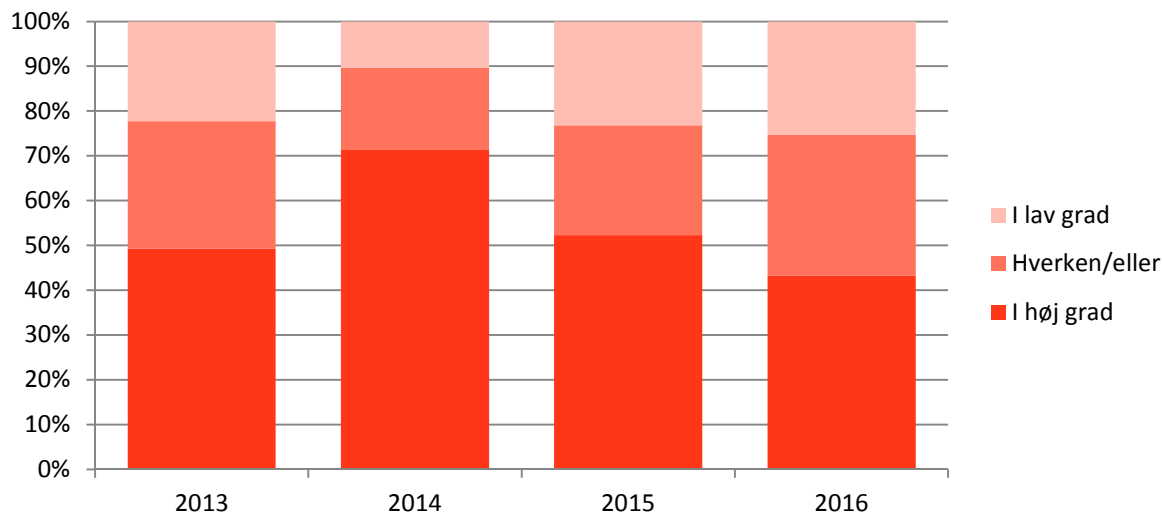
Figur 17: I hvilken grad respondenterne mener, at en aktivistisk udenrigs- og sikkerhedspolitik er svaret på fremtidige udfordringer. Procent (2013-2016).

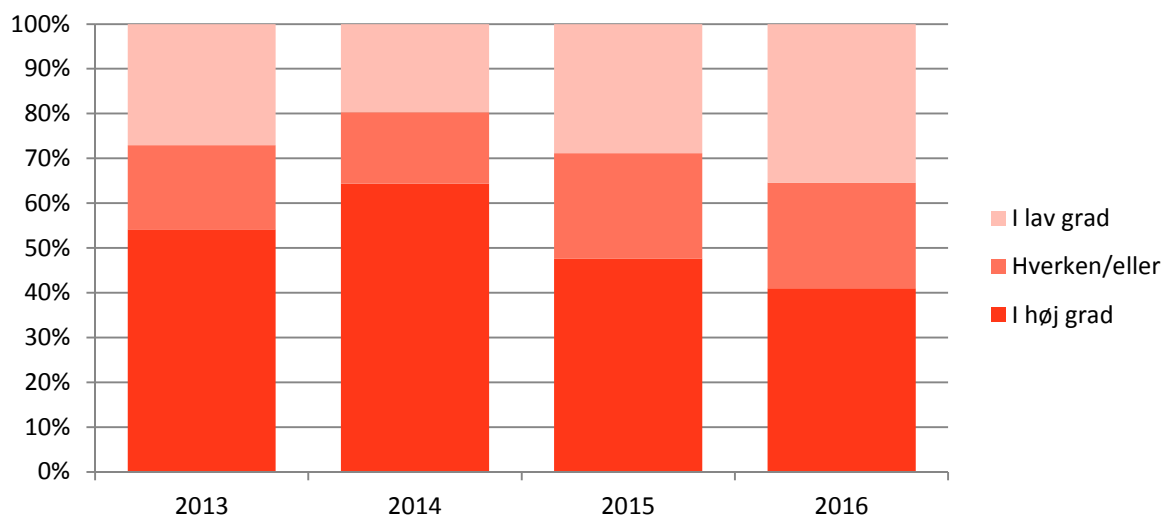
Figur 18: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark har haft indflydelse gennem sin udenrigs- og sikkerhedspolitik de sidste 20 år. Procent (2013-2016).

Figur 19: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark har indflydelse gennem sin udenrigs- og sikkerhedspolitik i dag? Procent (2013-2016).

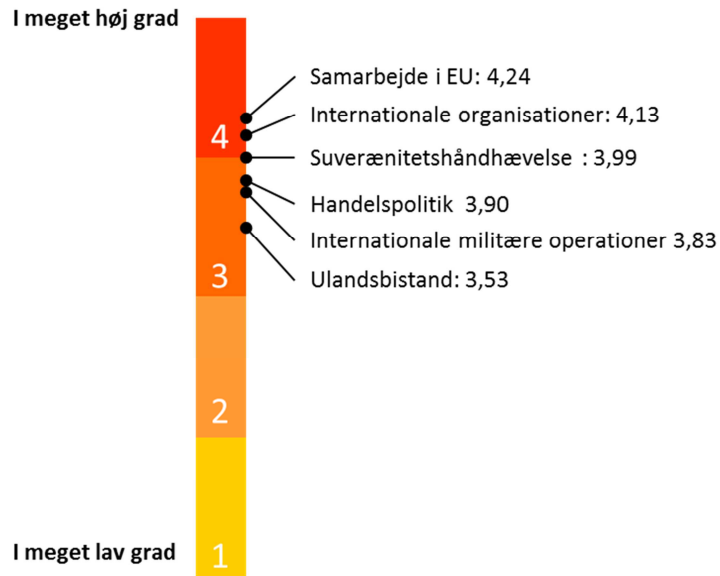

Figur 20: I hvilken grad respondenterne mener, at resultaterne af den danske indsats står mål med det, som bliver investeret. Procent (2013-2016).³

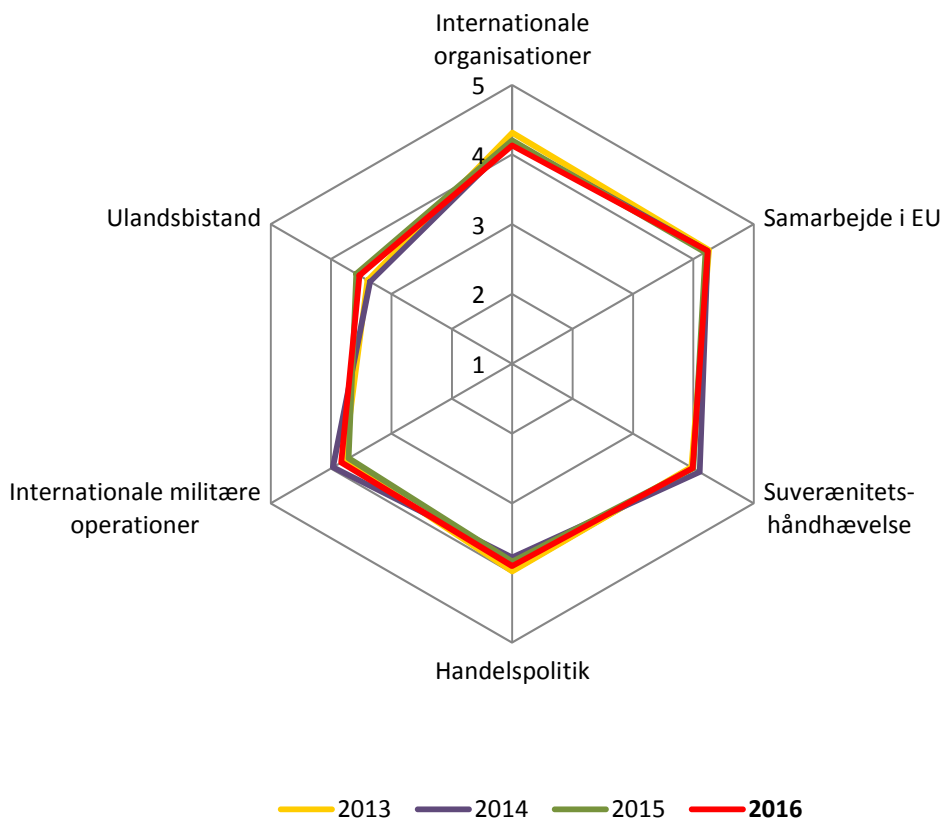

Figur 21: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende redskaber er vigtige for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit.

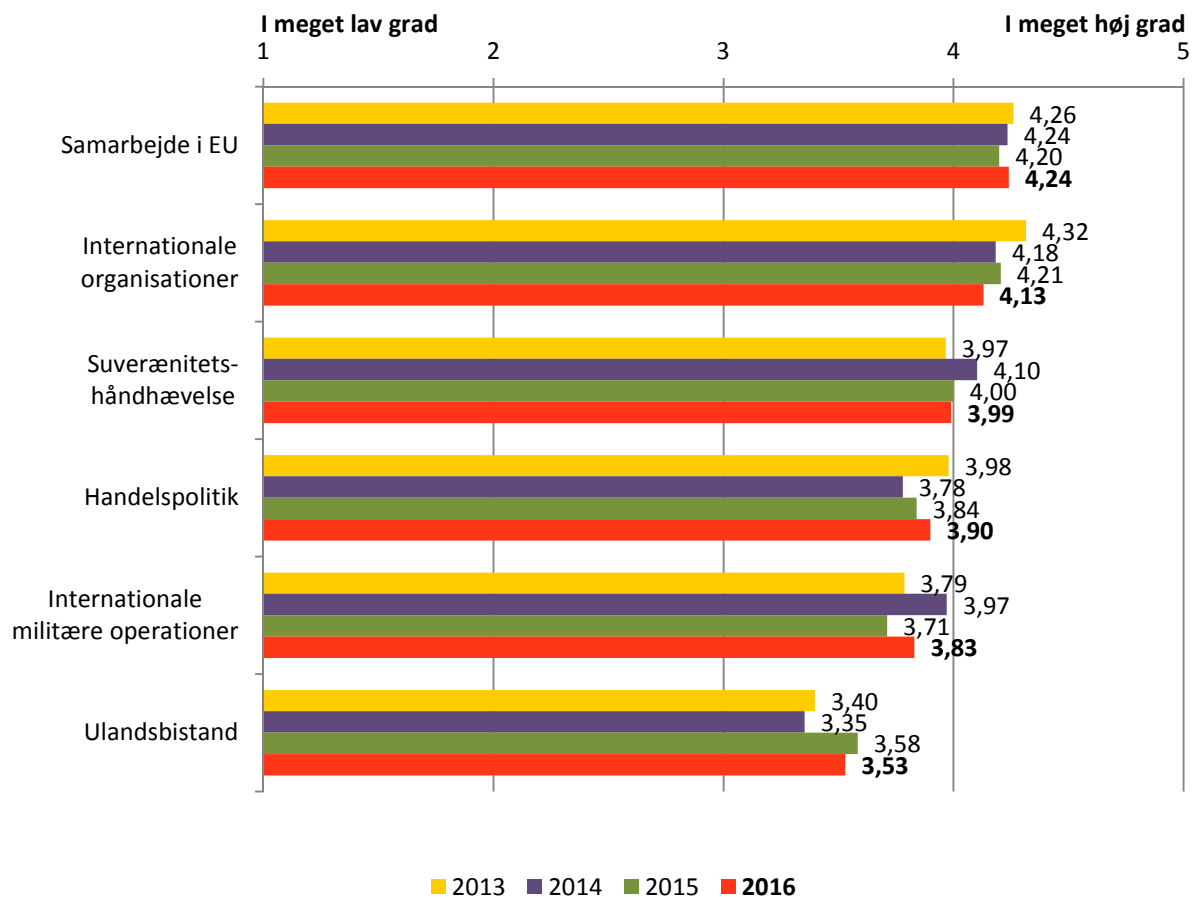
2016

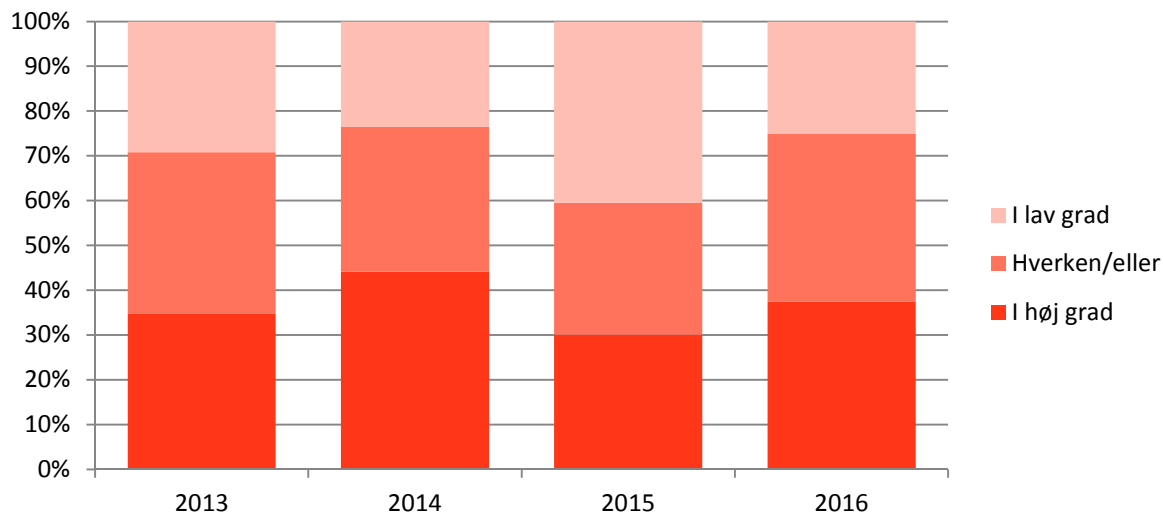
2013-2016

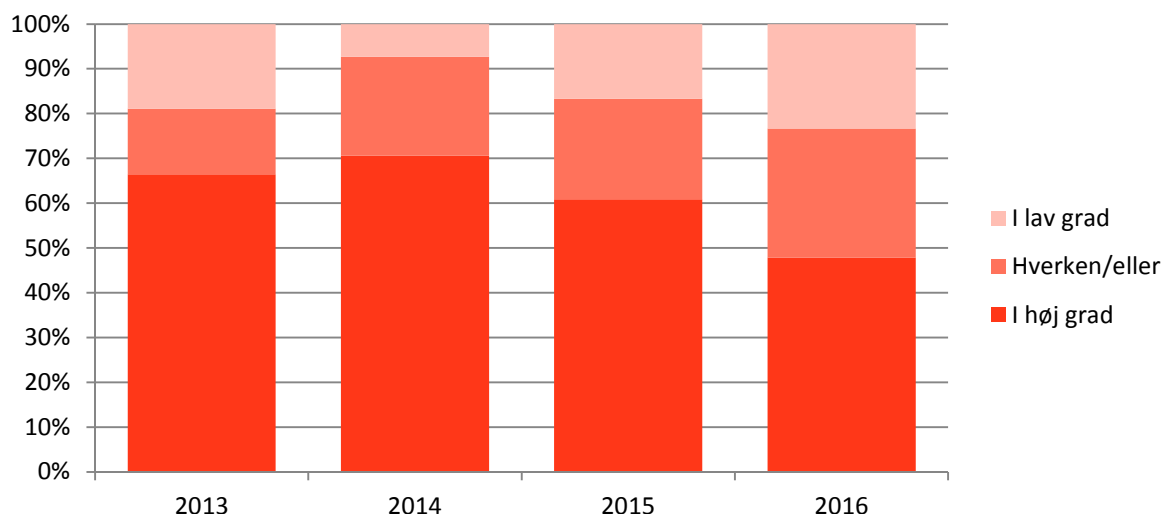
Figur 22: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende redskaber er vigtige for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2013-2016).

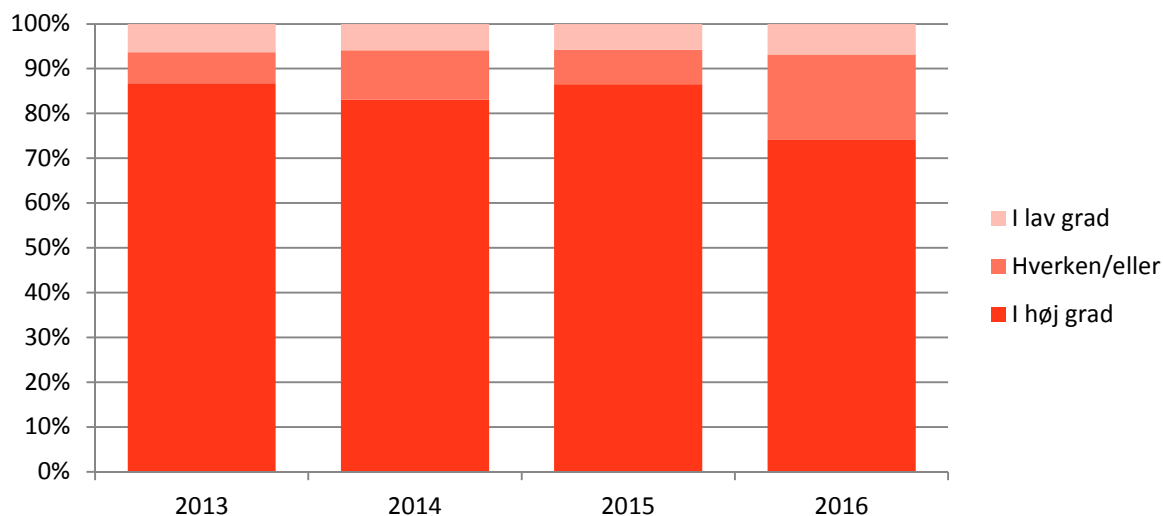
Figur 23: I hvilken grad respondenterne mener, at den danske regering har en sammenhængende udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2013-2016).

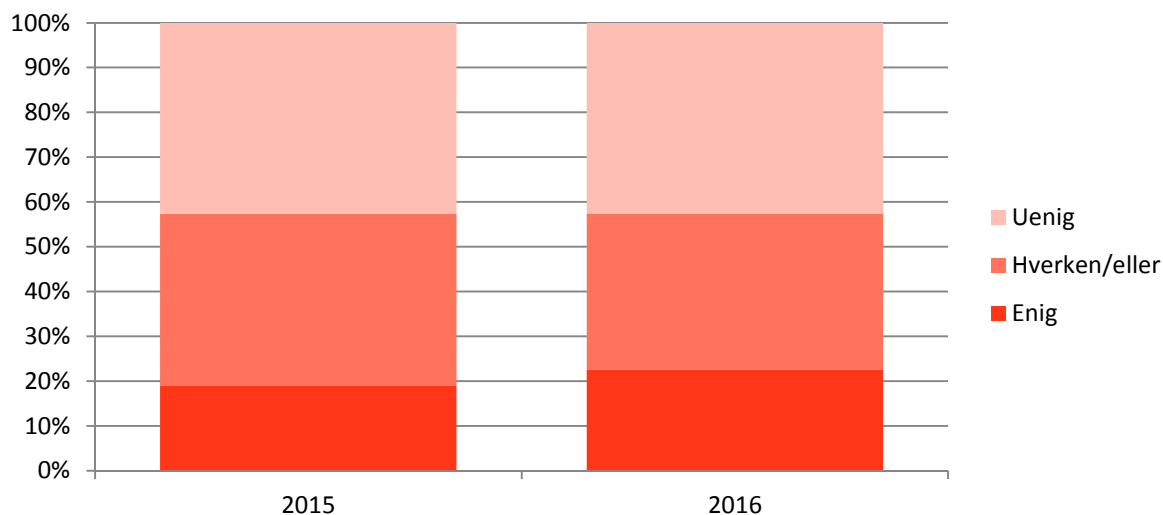
Figur 24: I hvilken grad respondenterne mener, at værdier er en drivkraft i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2013-2016).

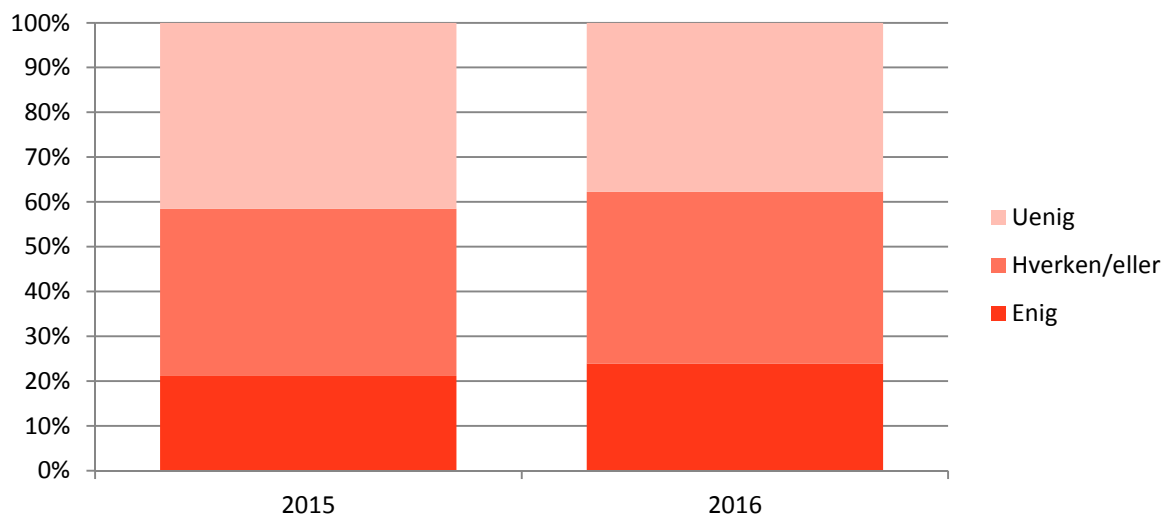
Figur 25: I hvilken grad respondenterne mener, at interesser er en drivkraft i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2013-2016).

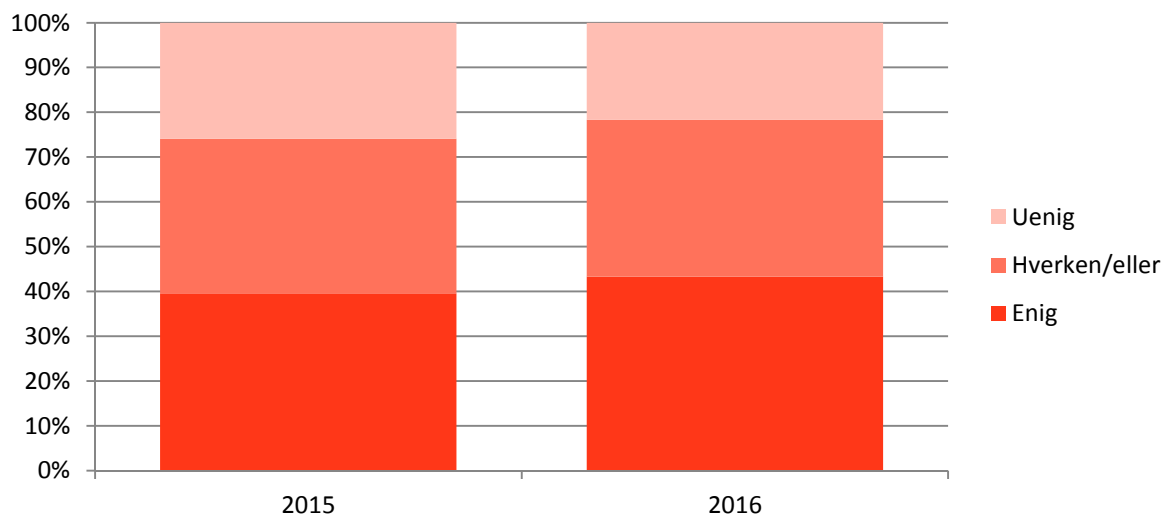
Figur 26: Hvor enige respondenterne er i, at Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik vil føre til en væsentlig ændring fsva. organiseringen af dansk udenrigspolitik. Procent (2015-2016).

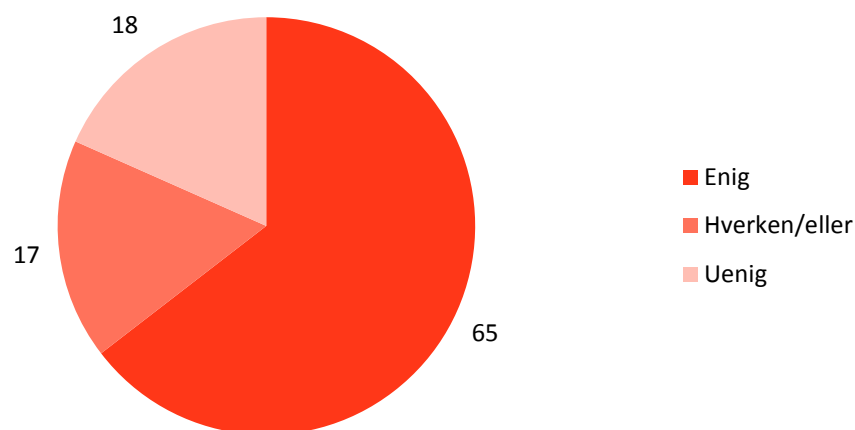
Figur 27: Hvor enige respondenterne er i, at Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik vil føre til en væsentlig ændring fsva. indholdet af dansk udenrigspolitik. Procent (2015-2016).

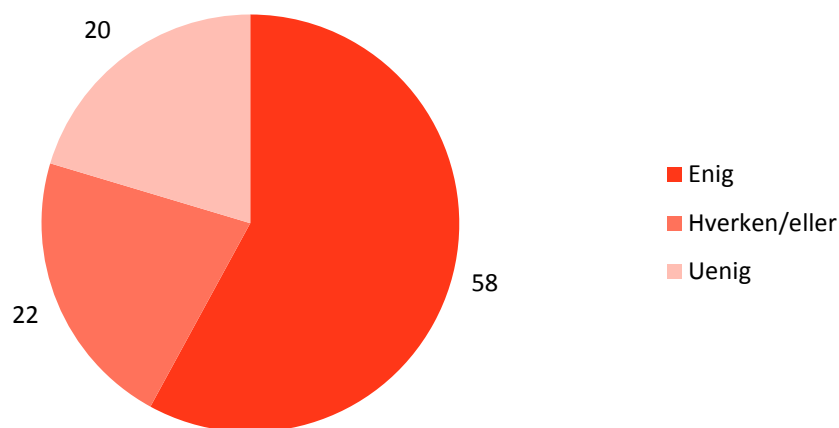
Figur 28: Hvor enige respondenterne er i, at Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik vil føre til en styrkelse af sikkerhedspolitikens rolle i udenrigspolitikken. Procent (2015-2016).

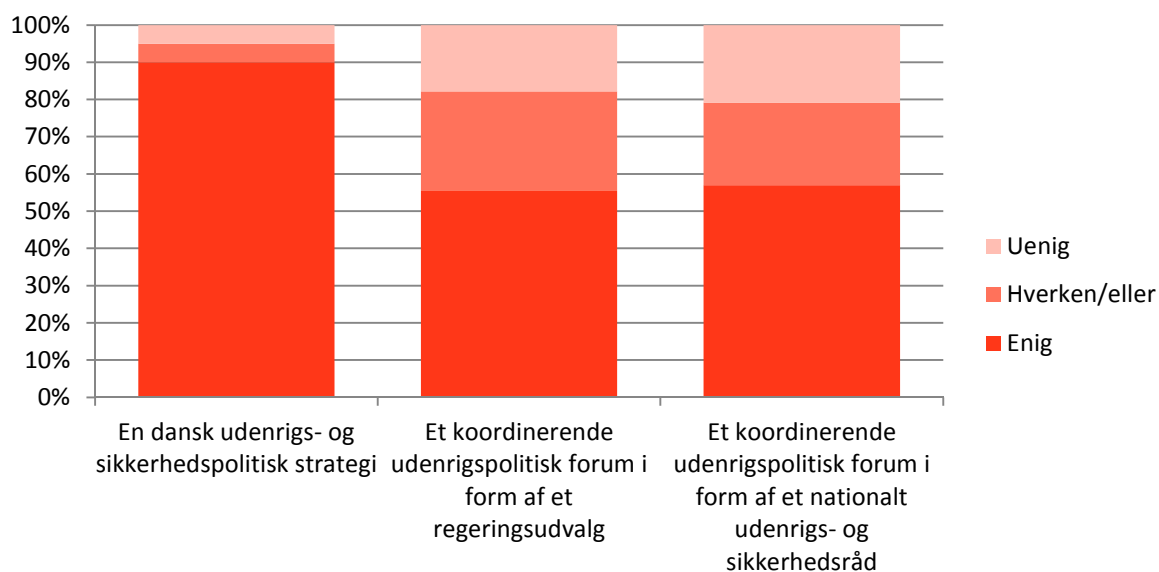
Figur 29: Hvor enige respondenterne er i, at processen bag Peter Taksøe-Jensens granskning af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik har været nyttig. Procent (2016).

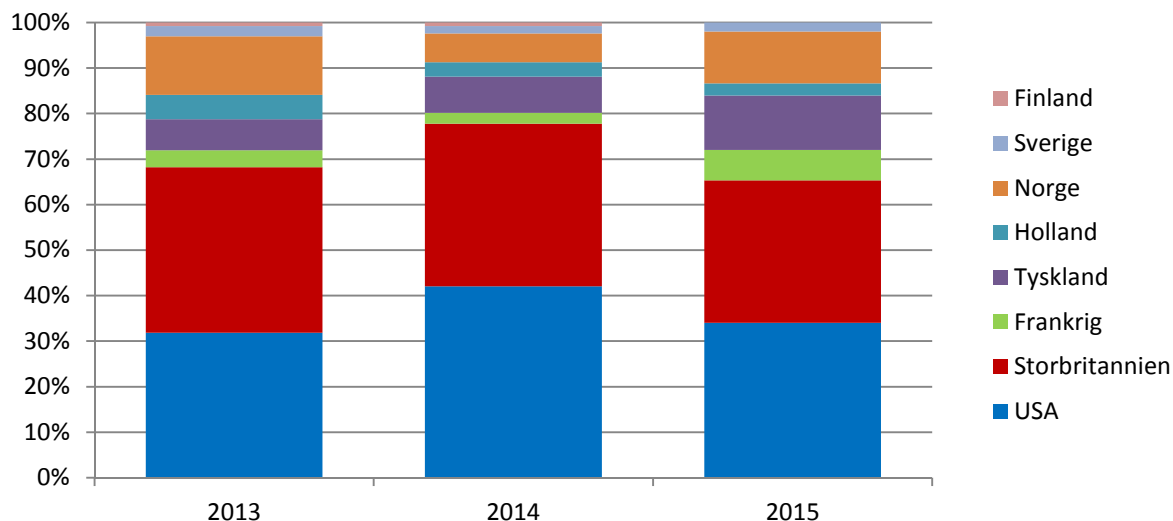
Figur 30: Hvor enige respondenterne er i, at en lignende proces med fordel kan gentages om nogle år. Procent (2016).

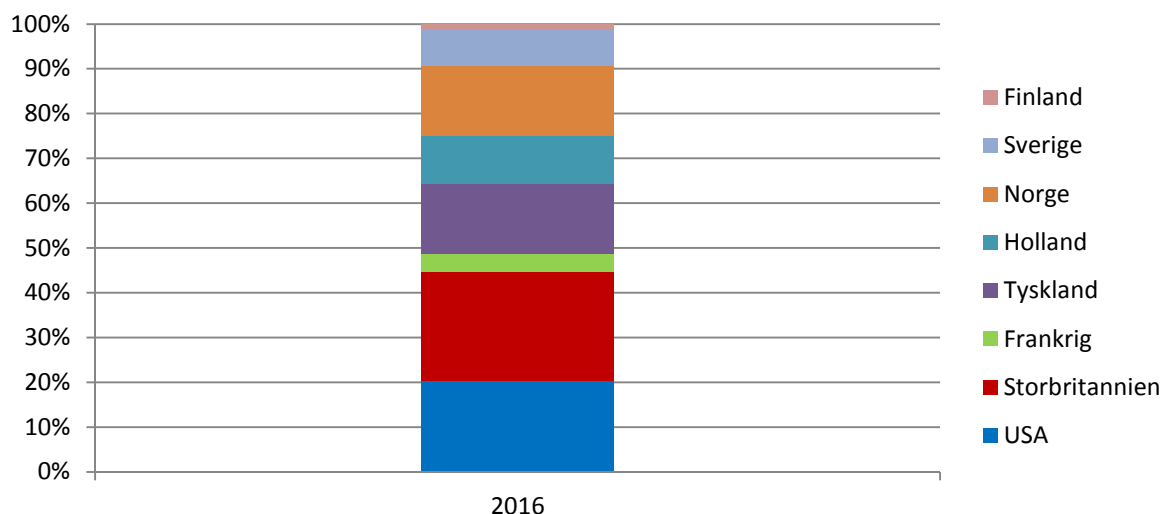
Figur 31: Hvor enige respondenterne er i, at følgende initiativer foreslået af Peter Taksøe-Jensen bør realiseres. Procent (2016).

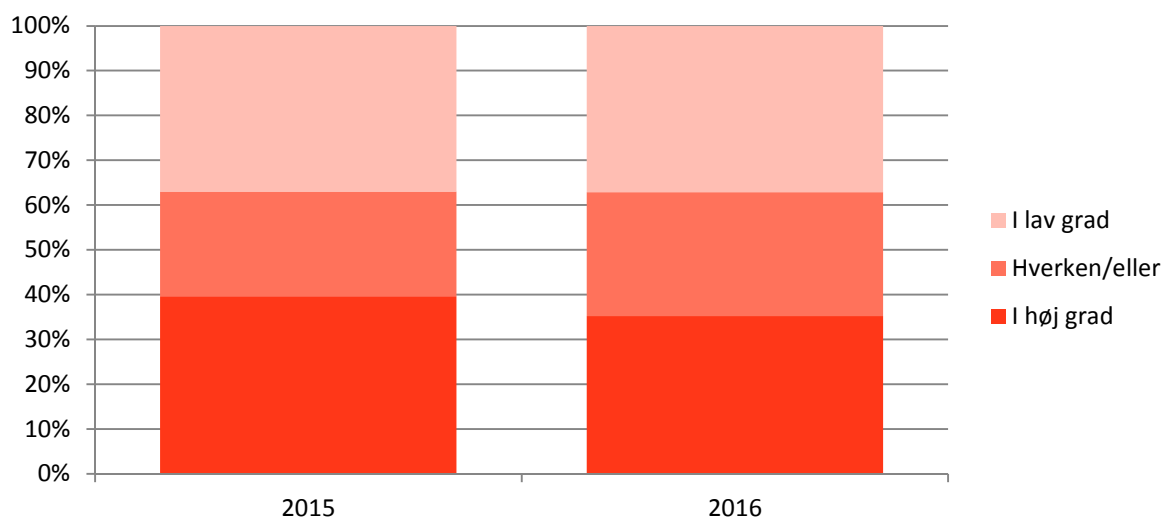
Figur 32: Respondenternes vurdering af, hvilket land der er foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2013-2015).⁴

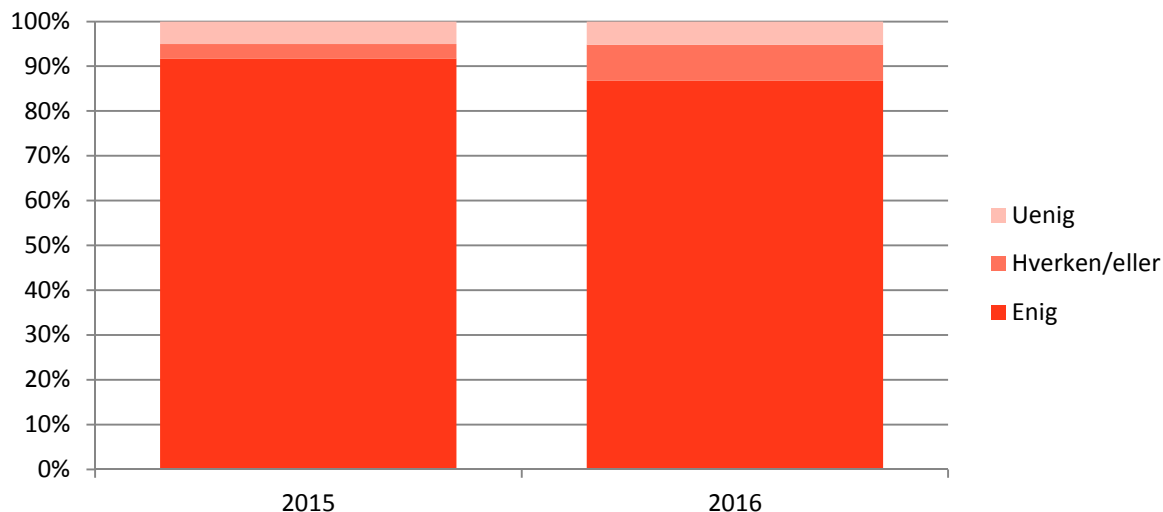
Figur 33: Respondenternes vurdering af, hvilket land der bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2016).

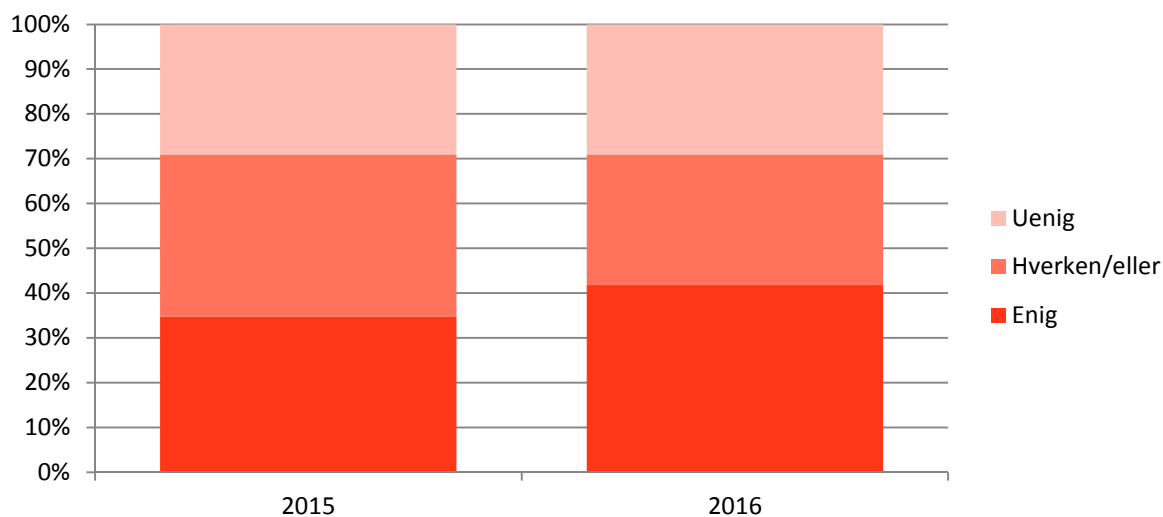
Figur 34: I hvilken grad respondenterne mener, at Vestens sanktioner over for Rusland som følge af begivenhederne i Ukraine har virket efter hensigten. Procent (2015-2016).

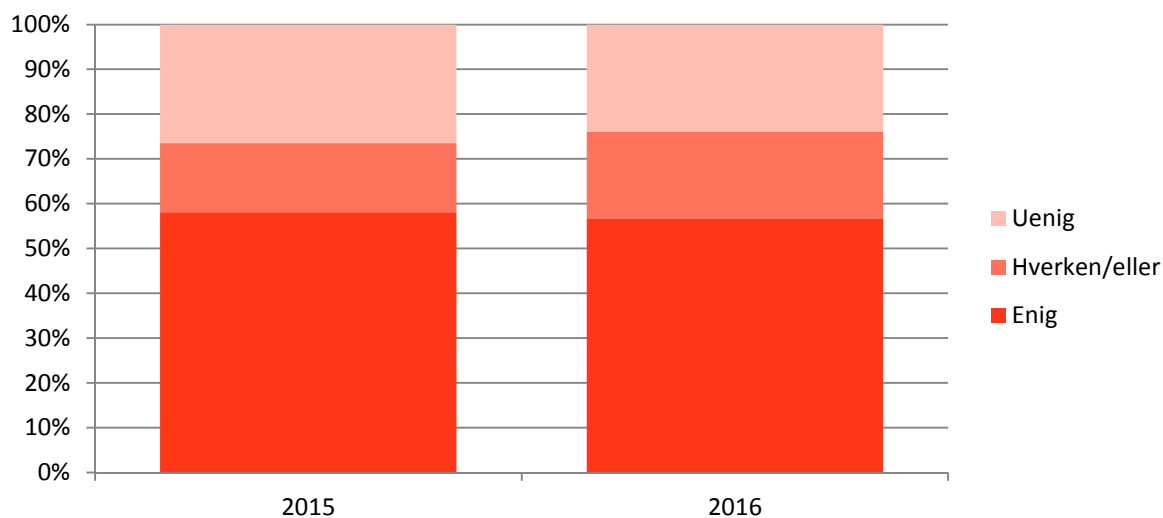
Figur 35: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør bestræbe sig på at øge dialog med Rusland. Procent (2015-2016).

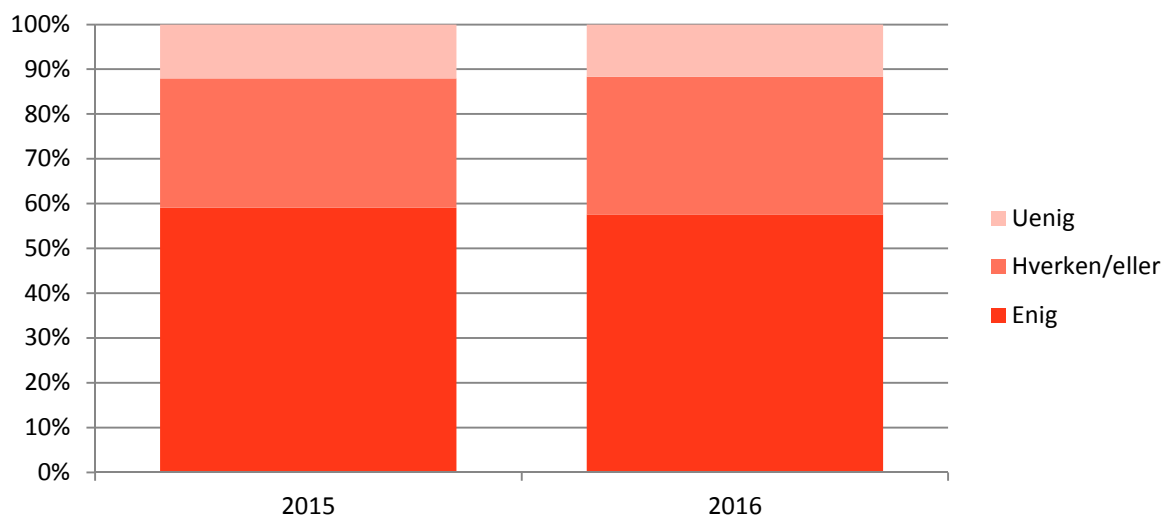
Figur 36: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør indføre yderligere økonomiske sanktioner over for Rusland. Procent (2015-2016).

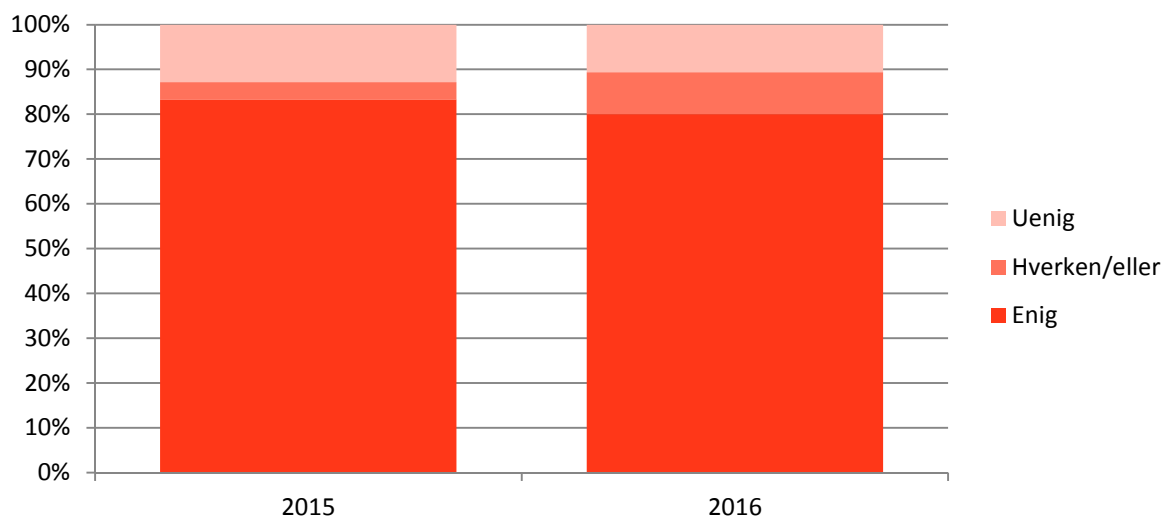
Figur 37: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør øge sin militære afskrækkelse over for Rusland. Procent (2015-2016).

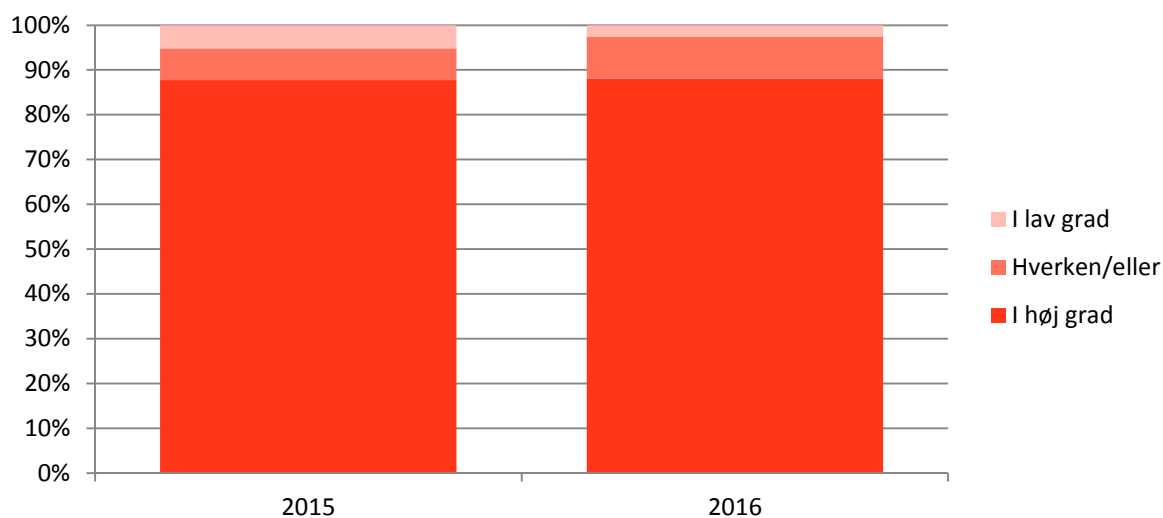
Figur 38: Hvor enige respondenterne er i, at Vesten bør give yderligere støtte til Ukraine. Procent (2015-2016).

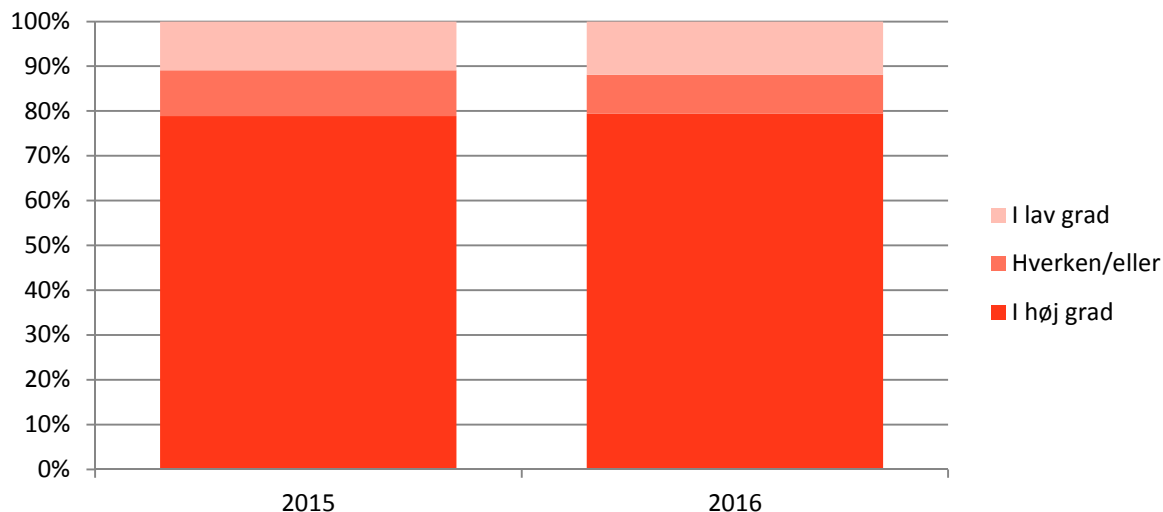
Figur 39: Hvor enige respondenterne er i, at migration (inklusive flygtningestrømme) udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2015-2016).

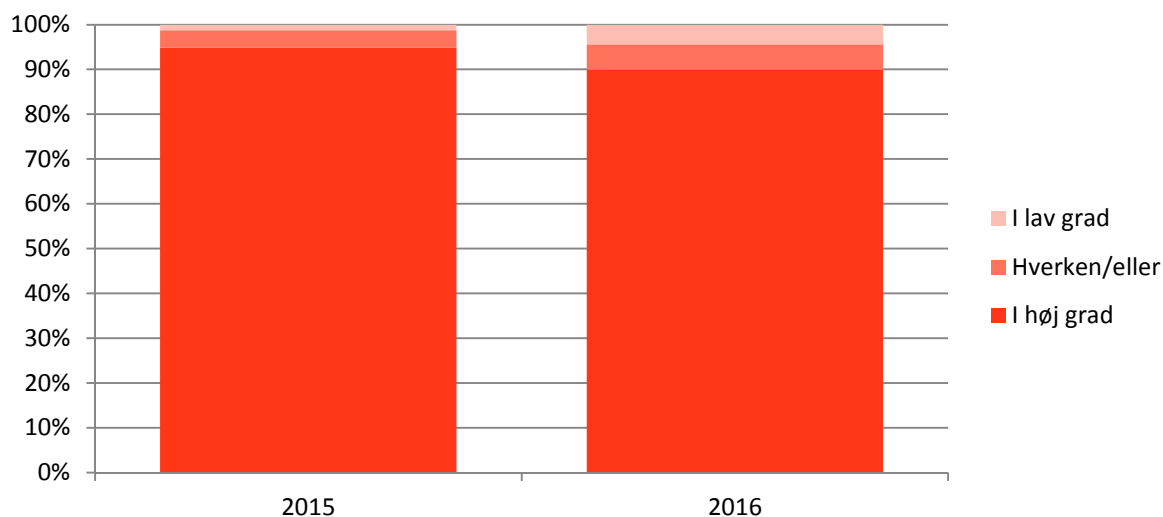
Figur 40: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. diplomati. Procent (2015-2016).

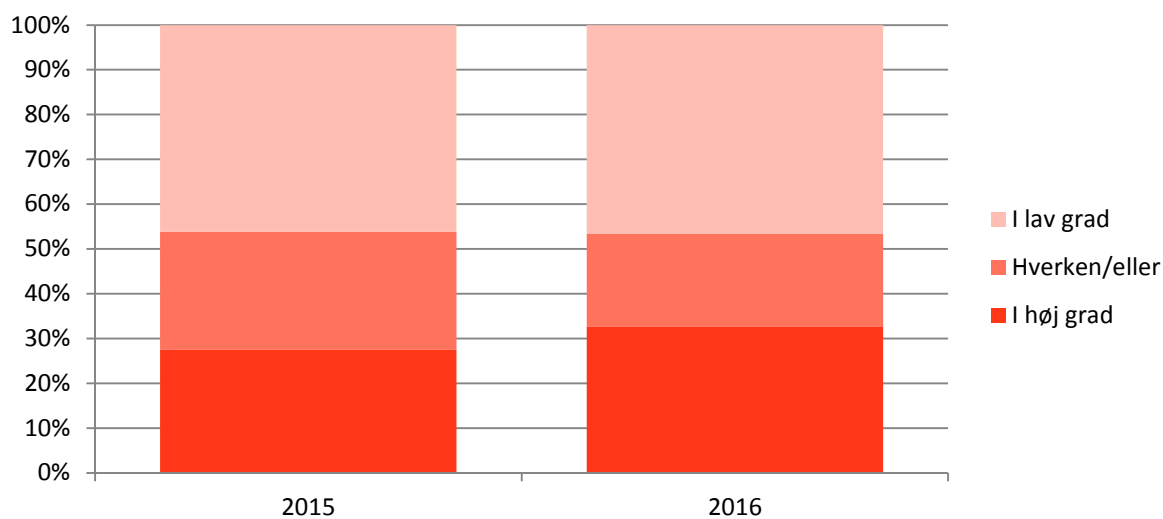
Figur 41: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. udviklingsbistand. Procent (2015-2016).

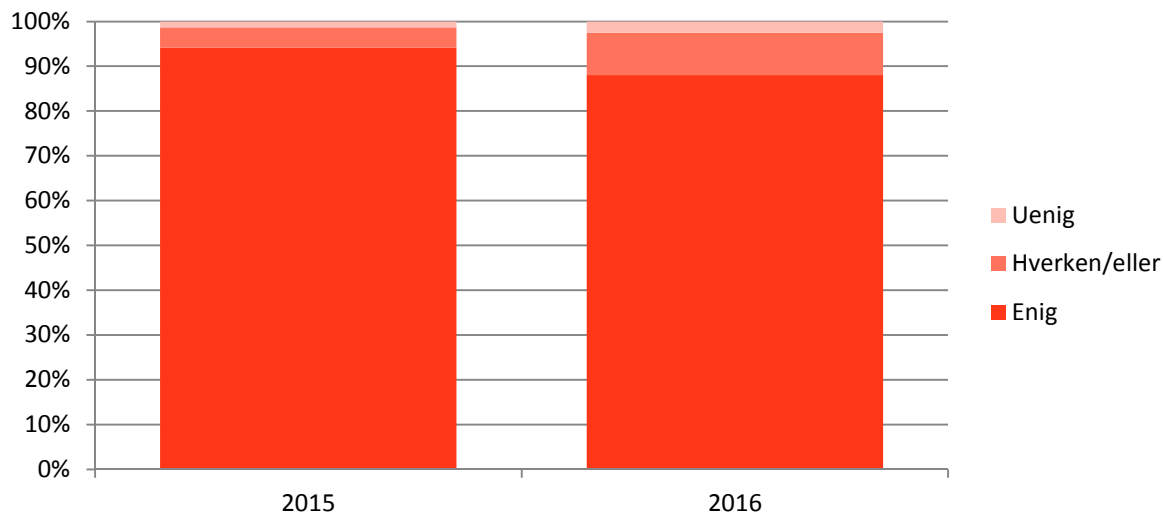
Figur 42: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. en humanitær indsats. Procent (2015-2016).

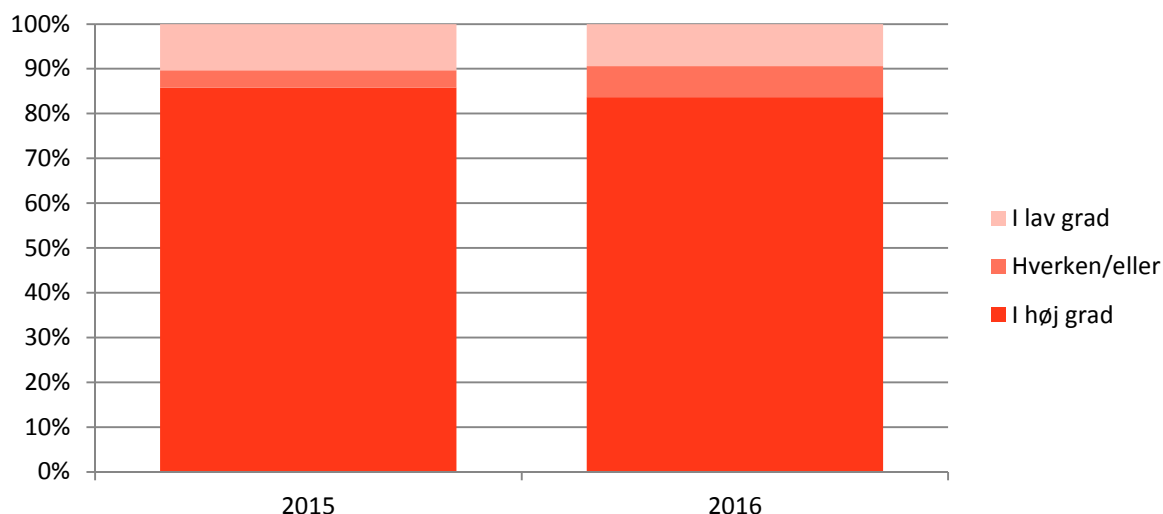
Figur 43: I hvilken grad respondenterne mener, at Danmark bør håndtere udfordringen fra migration (inklusive flygtningestrømme) vha. en militær indsats. Procent (2015-2016).

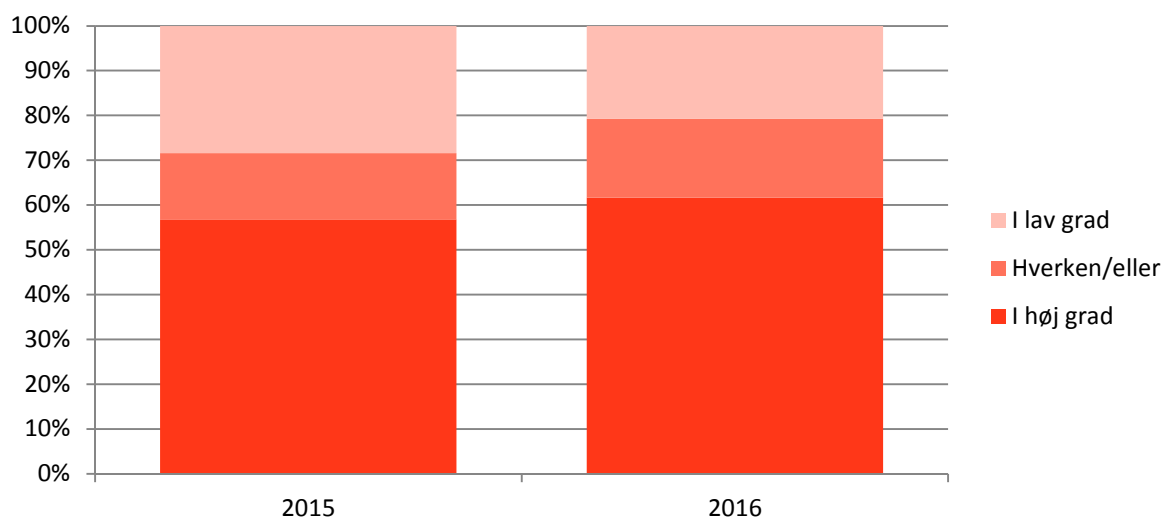
Figur 44: Hvor enige respondenterne er i, at der er et behov for, at verdenssamfundet øger sin evne til at gennemføre stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser. Procent (2015-2016).

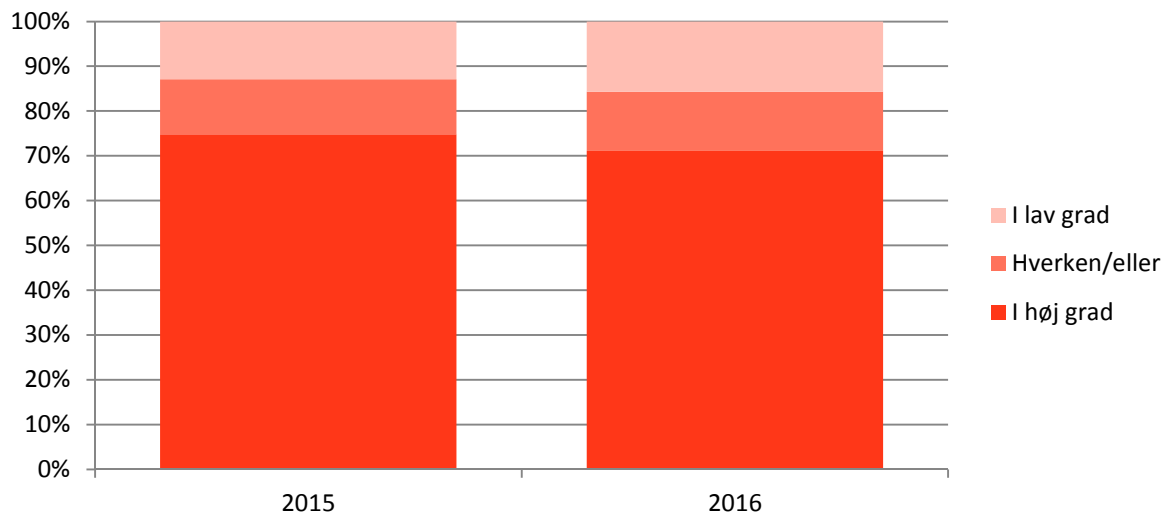
Figur 45: I hvilken grad respondenterne mener, at sådanne stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af FN. Procent (2015-2016).

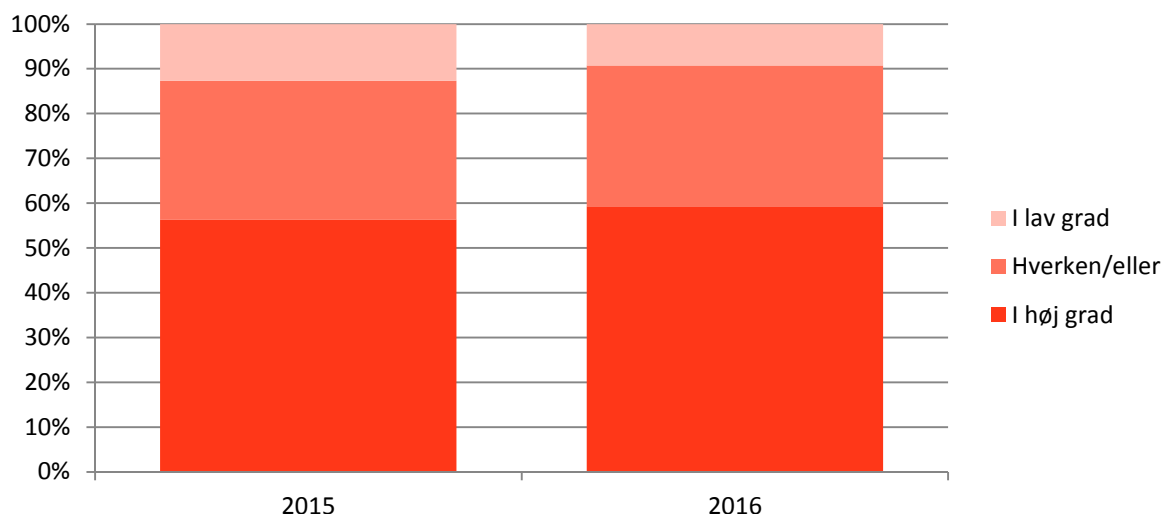
Figur 46: I hvilken grad respondenterne mener, at sådanne stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af NATO. Procent (2015-2016).

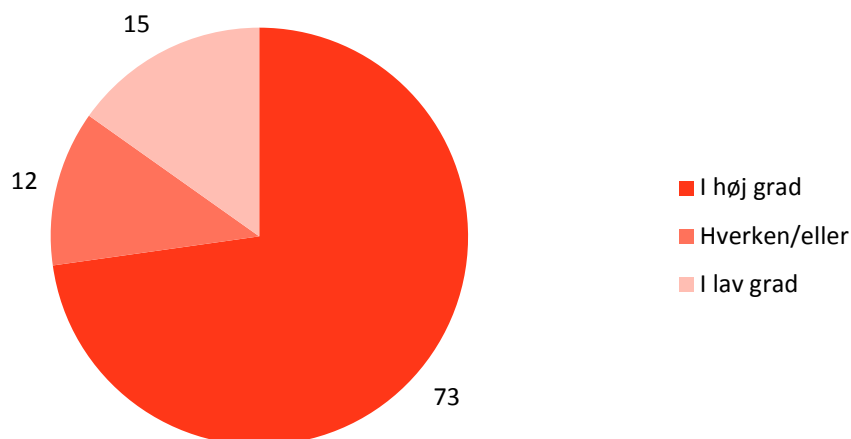
Figur 47: I hvilken grad respondenterne mener, at sådanne stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af EU. Procent (2015-2016).

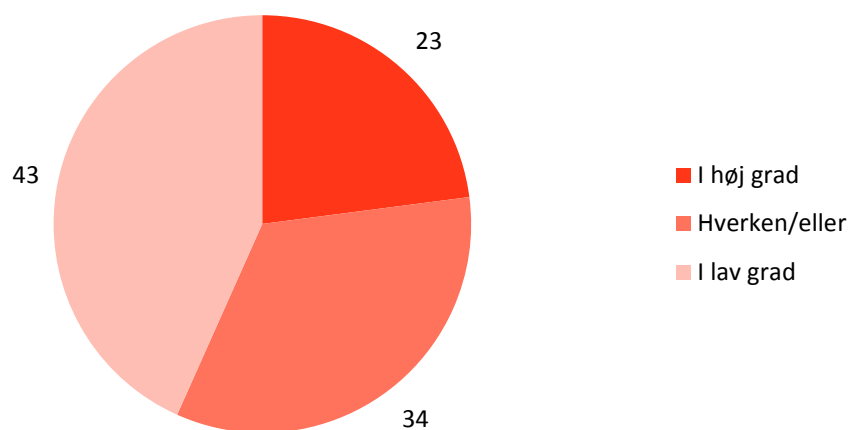
Figur 48: I hvilken grad respondenterne mener, at sådanne stabiliseringsindsatser og konfliktforebyggende indsatser bør organiseres i regi af andre regionale organisationer. Procent (2015-2016).

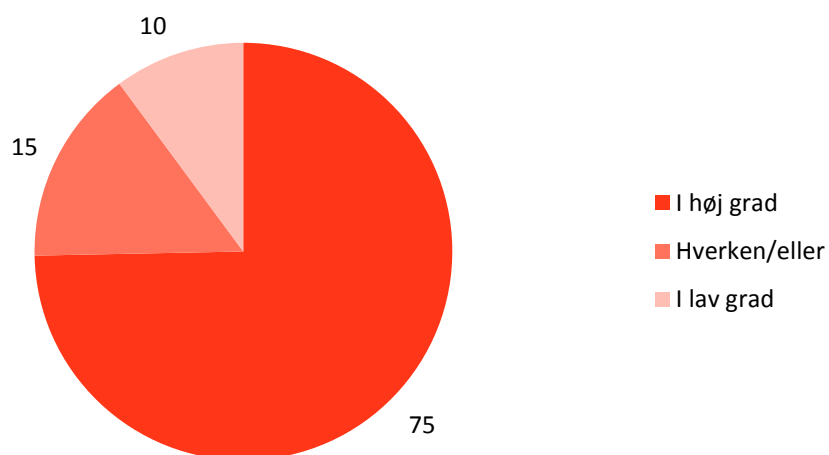
Figur 49: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2016).

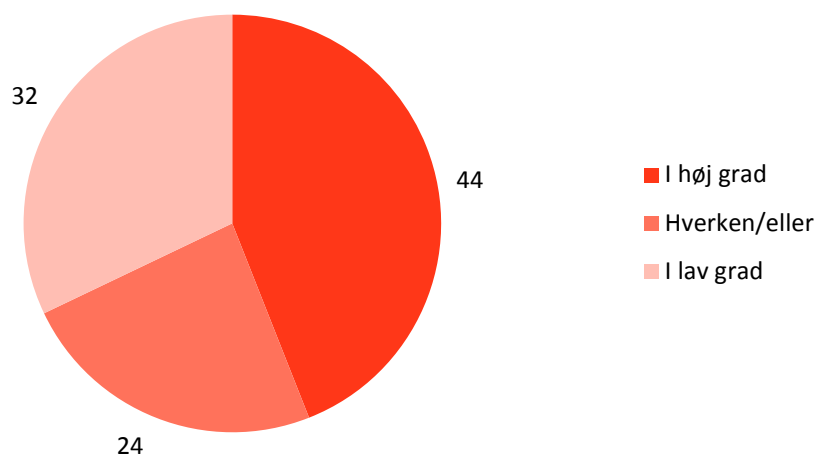
Figur 50: I hvilken grad respondenterne mener, at det fejlslåede militærkup i Tyrkiet vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2016).

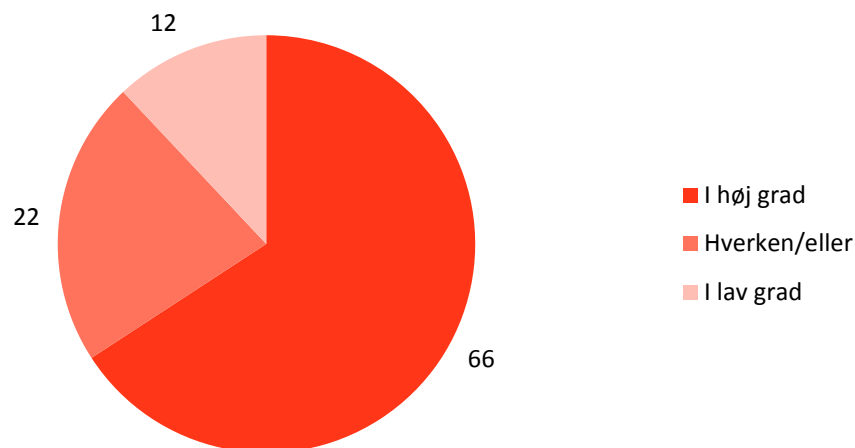
Figur 51: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2016).

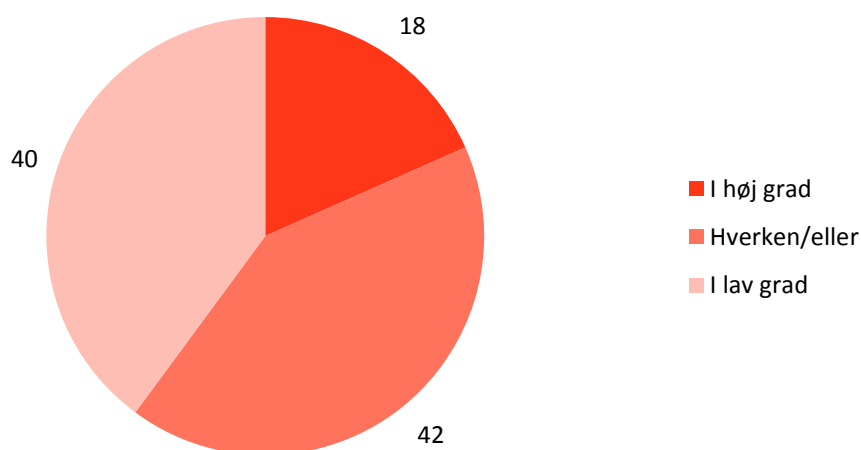
Figur 52: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2016).

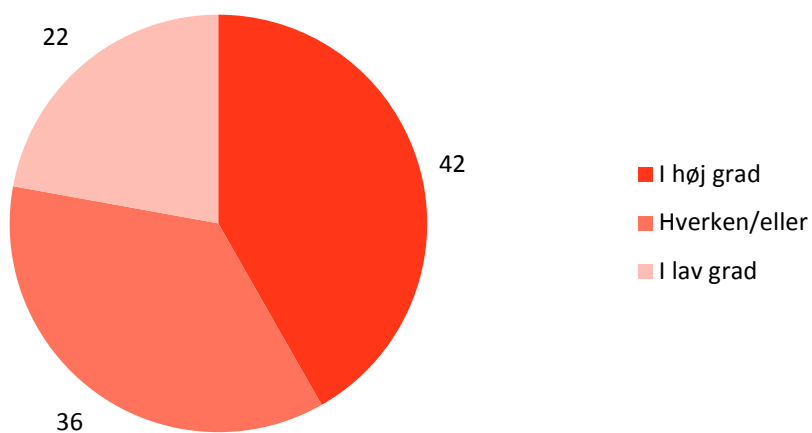
Figur 53: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2016).

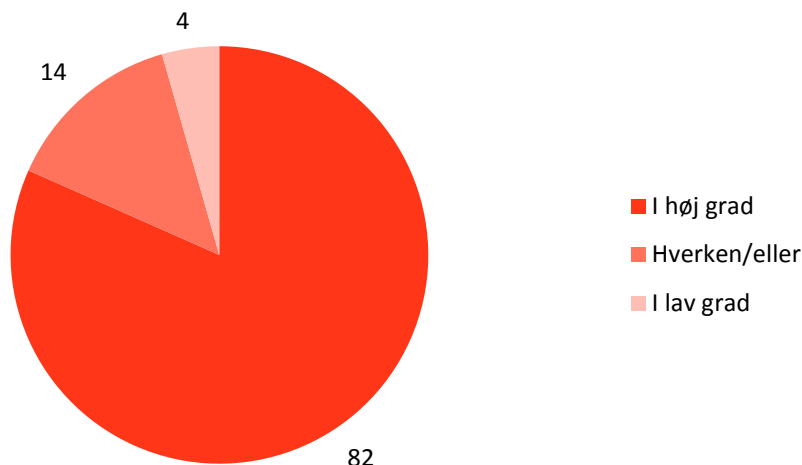
Figur 54: I hvilken grad respondenterne mener, at det fejlslåede militærkup i Tyrkiet vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2016).

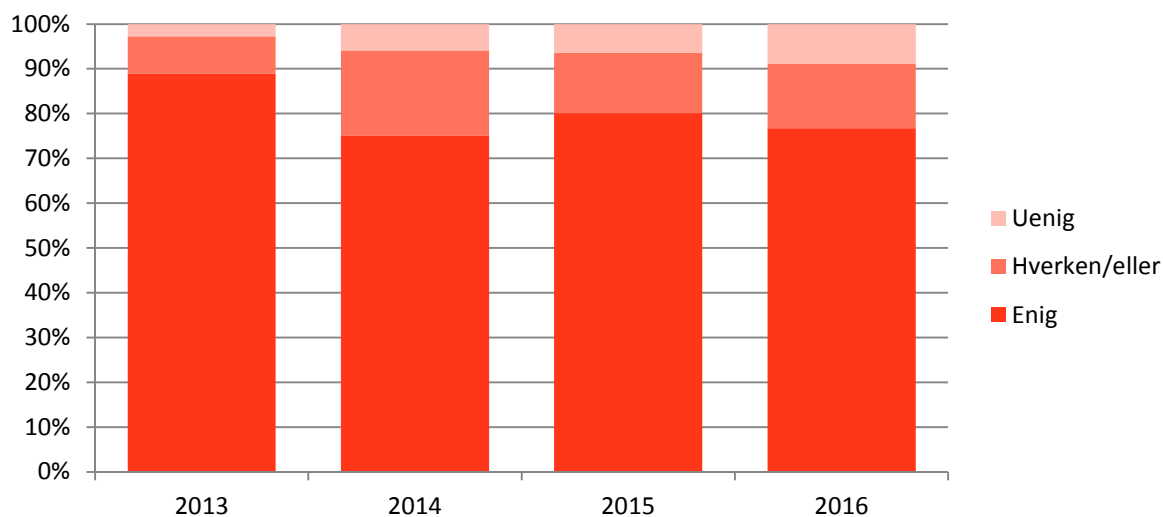
Figur 55: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2016).

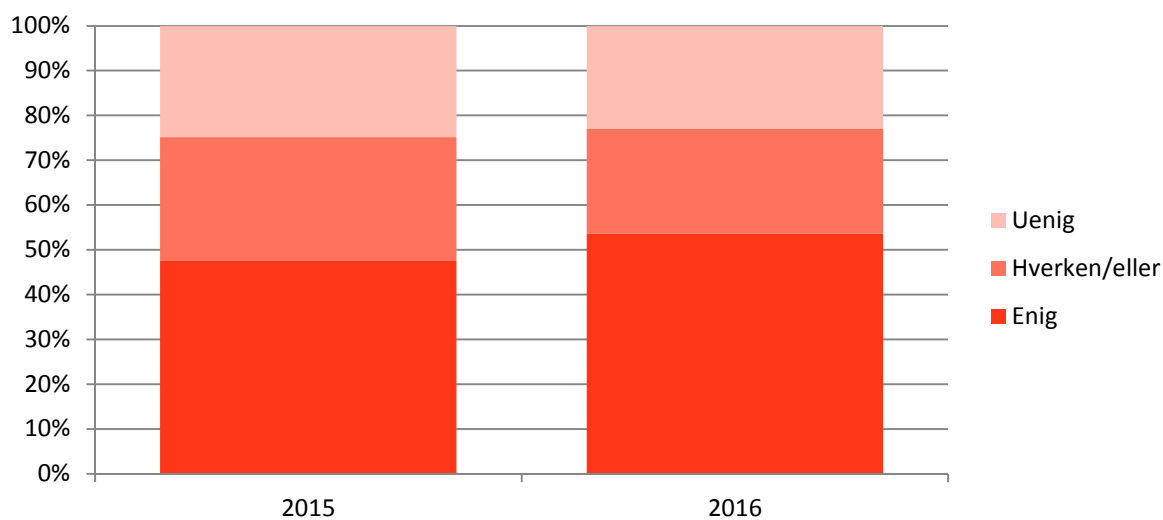
Figur 56: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2016).

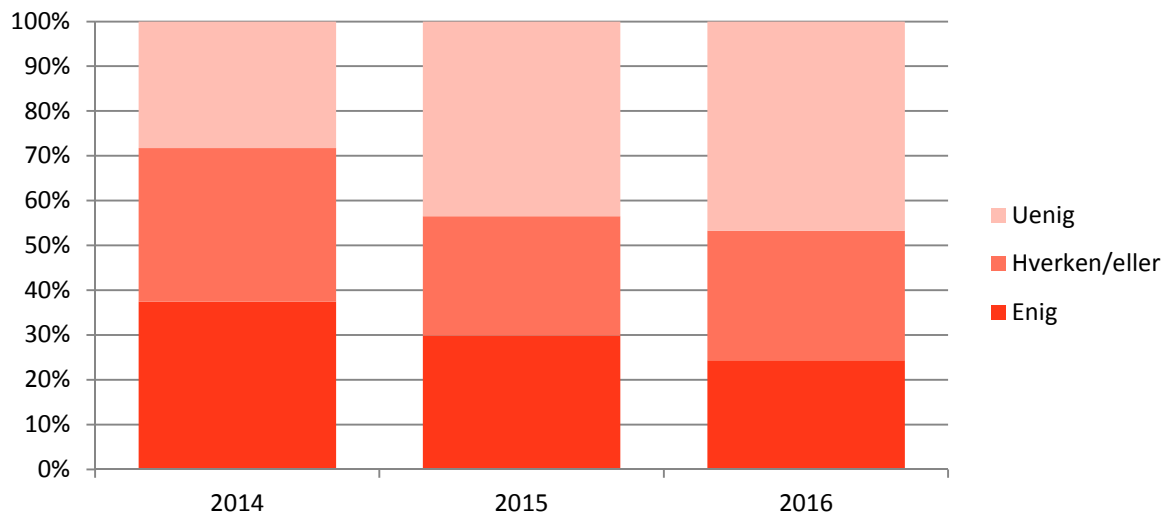
Figur 57: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2013-2016).

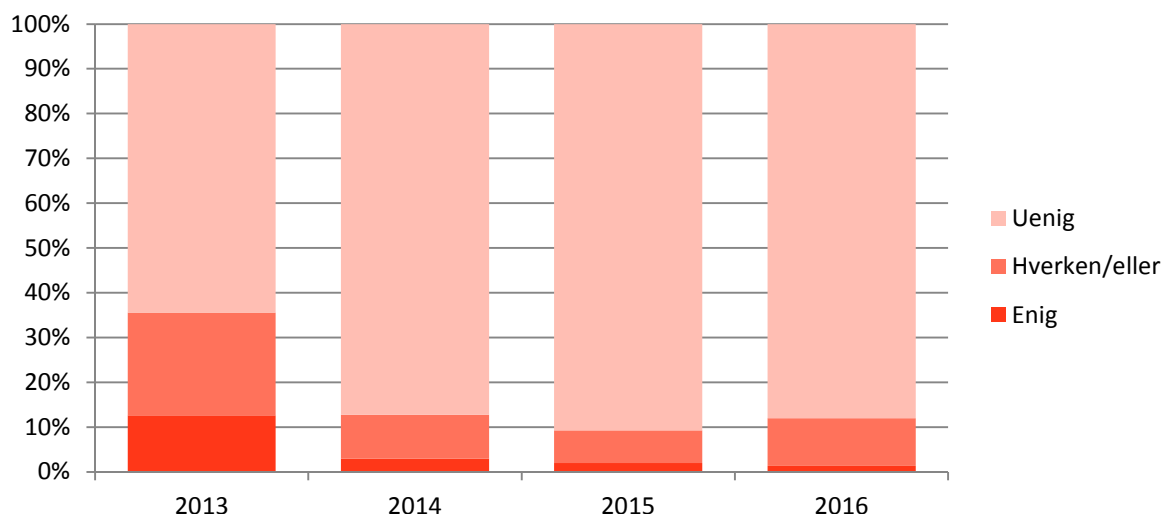
Figur 58: Hvor enige respondenterne er i, at Rusland vil overholde bestemmelserne i UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea) vedr. havbunden i Arktis. Procent (2015-2016).

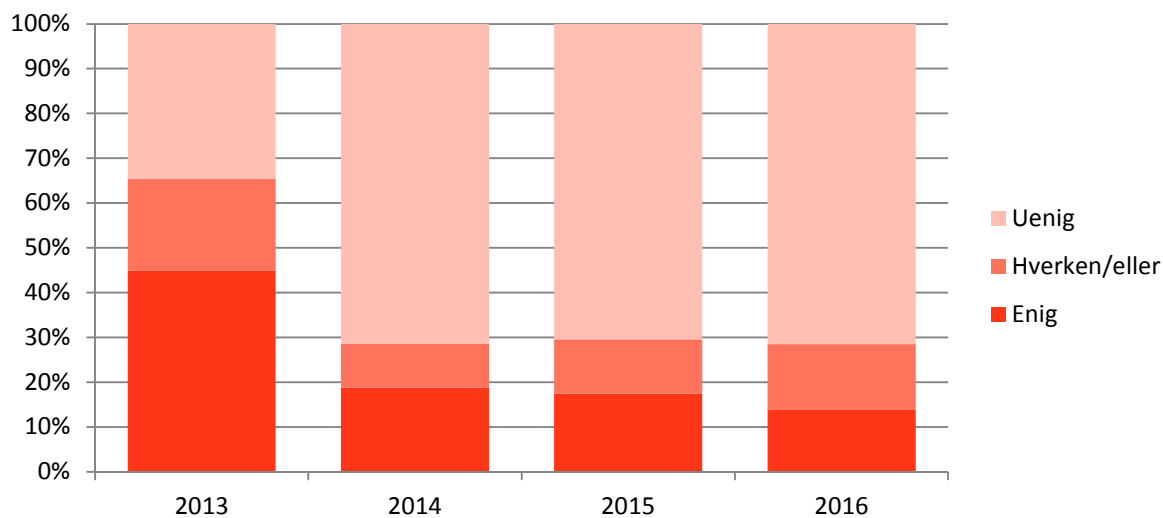
Figur 59: Hvor enige respondenterne er i, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2014-2016).

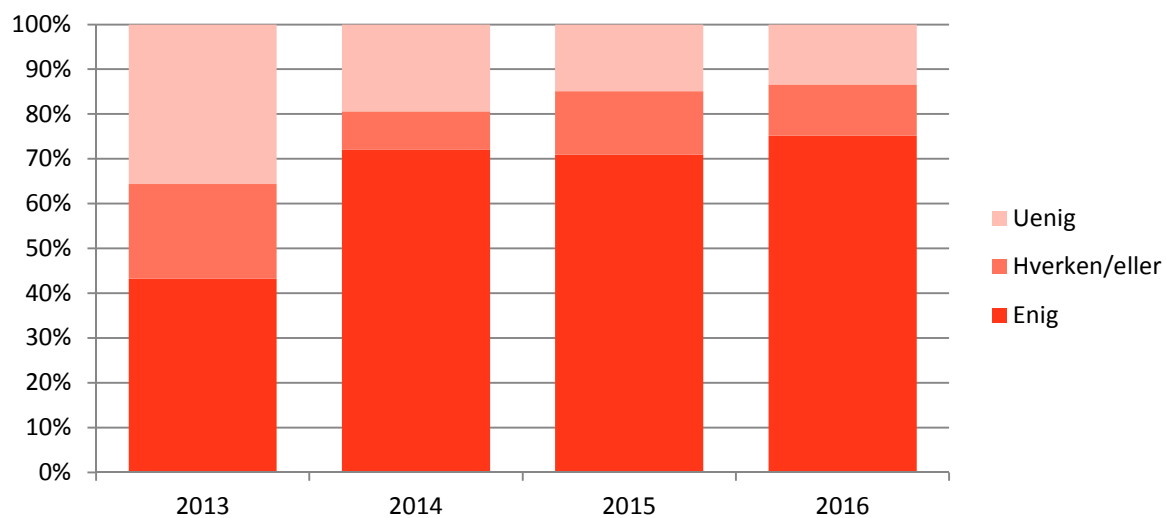
Figur 60: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 10 år. Procent (2013-2016).

Figur 61: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 20 år. Procent (2013-2016).

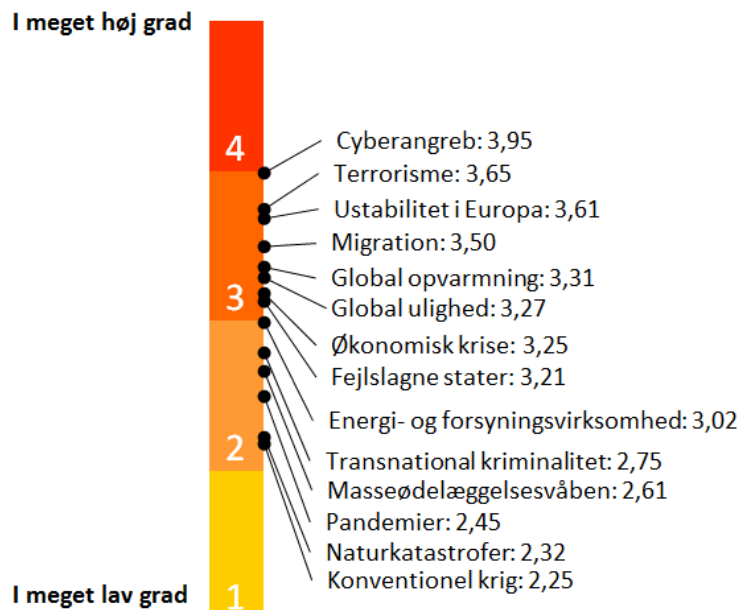
Figur 62: Hvor enige respondenterne er i, at Grønland IKKE vil blive selvstændigt inden for en 20-årig periode. Procent (2013-2016).

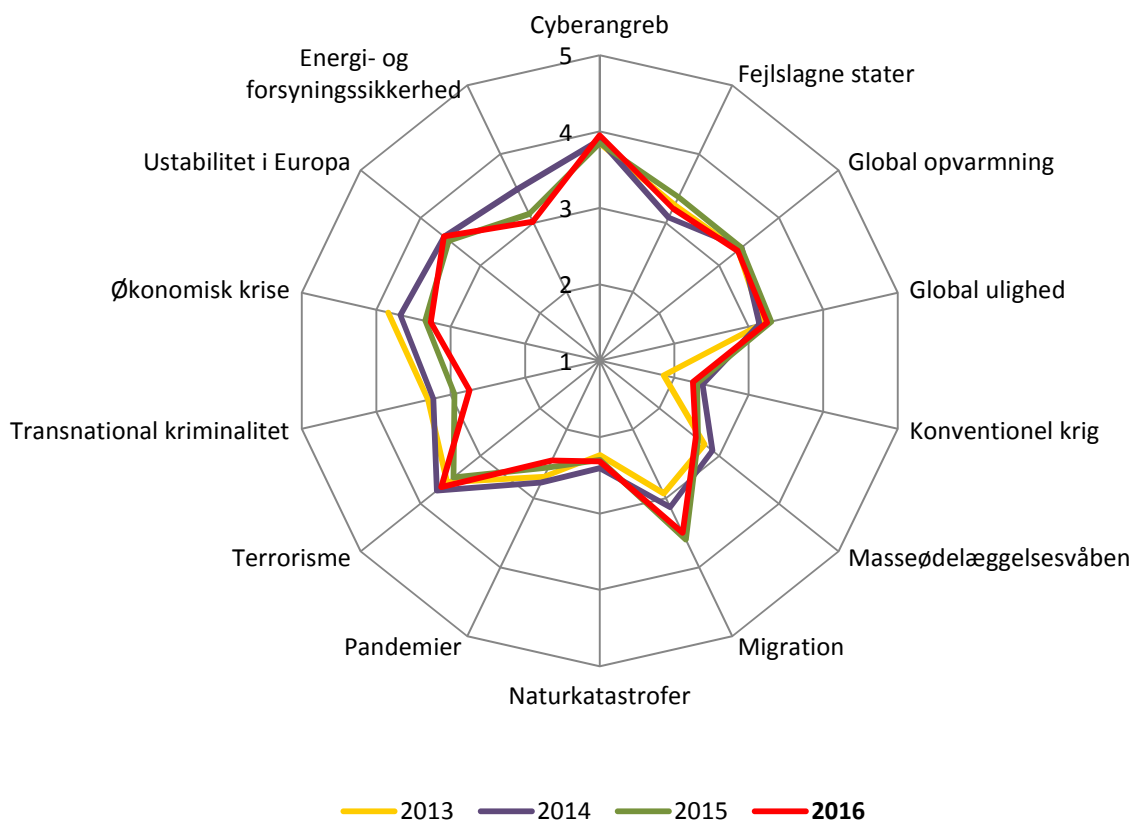
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

Figur 63: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit.⁵

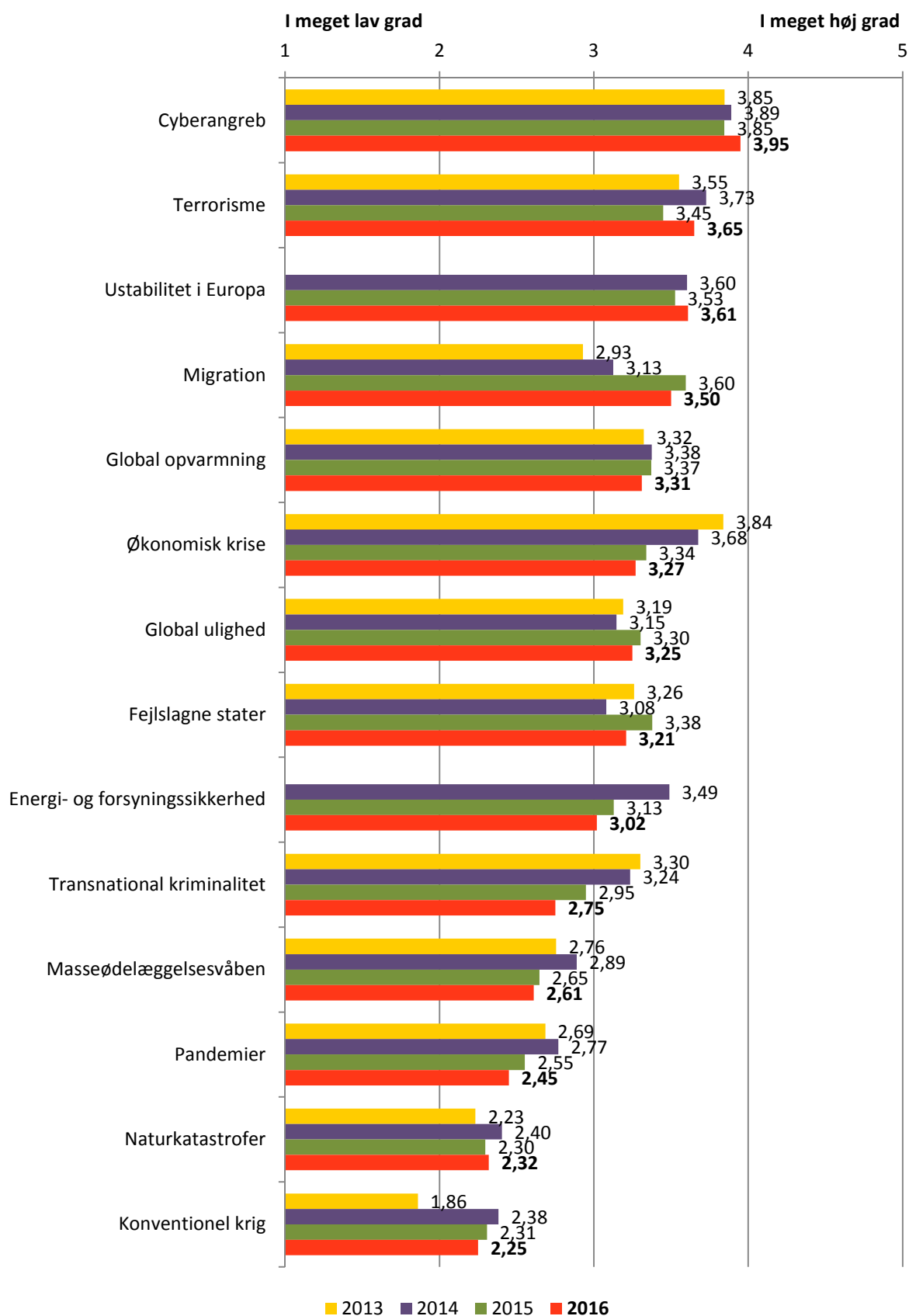
2016

2013-2016

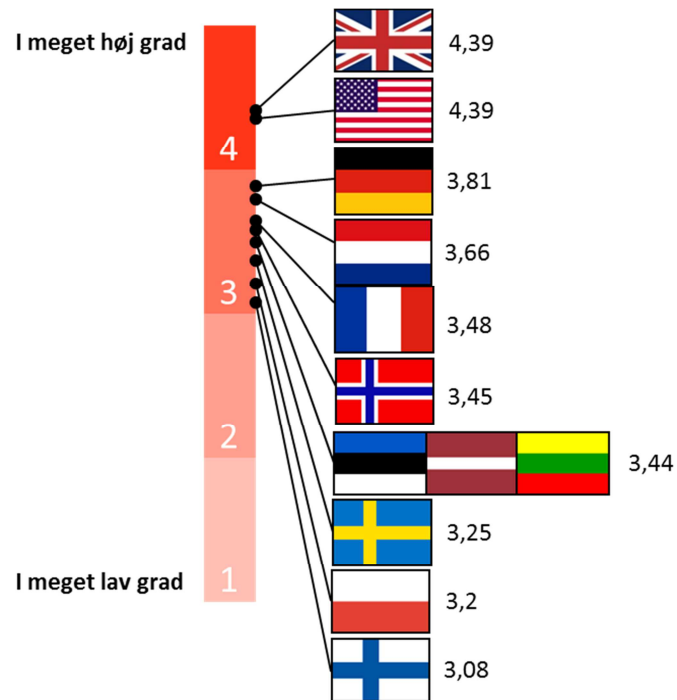

Figur 64: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2013-2016).⁶

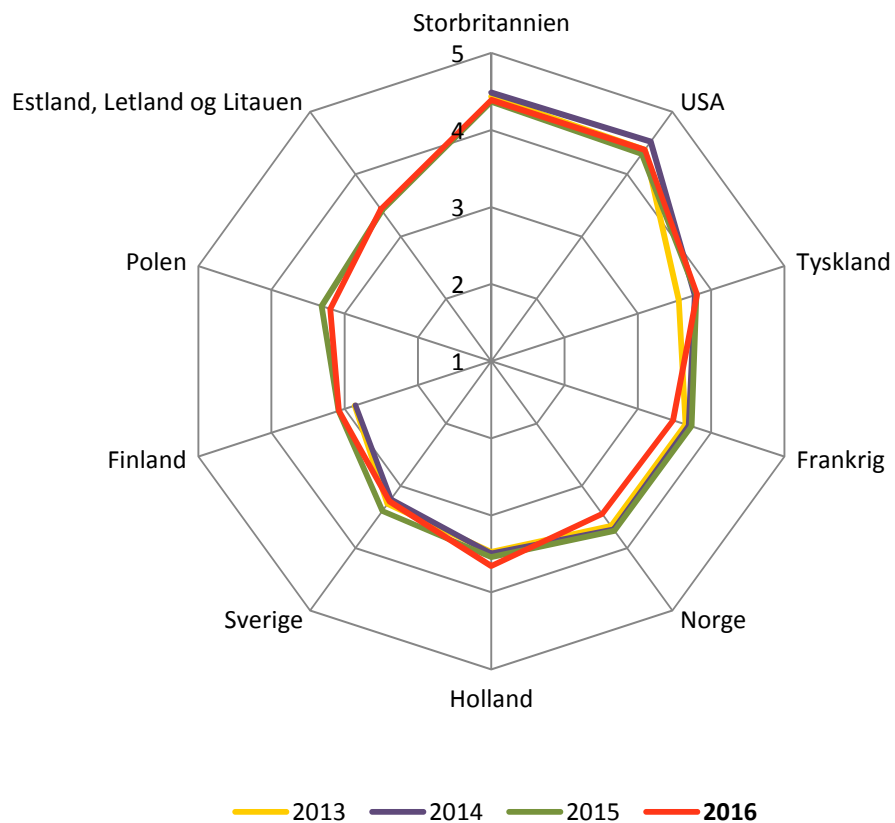

Figur 65: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere sammen med følgende lande? 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit.⁷

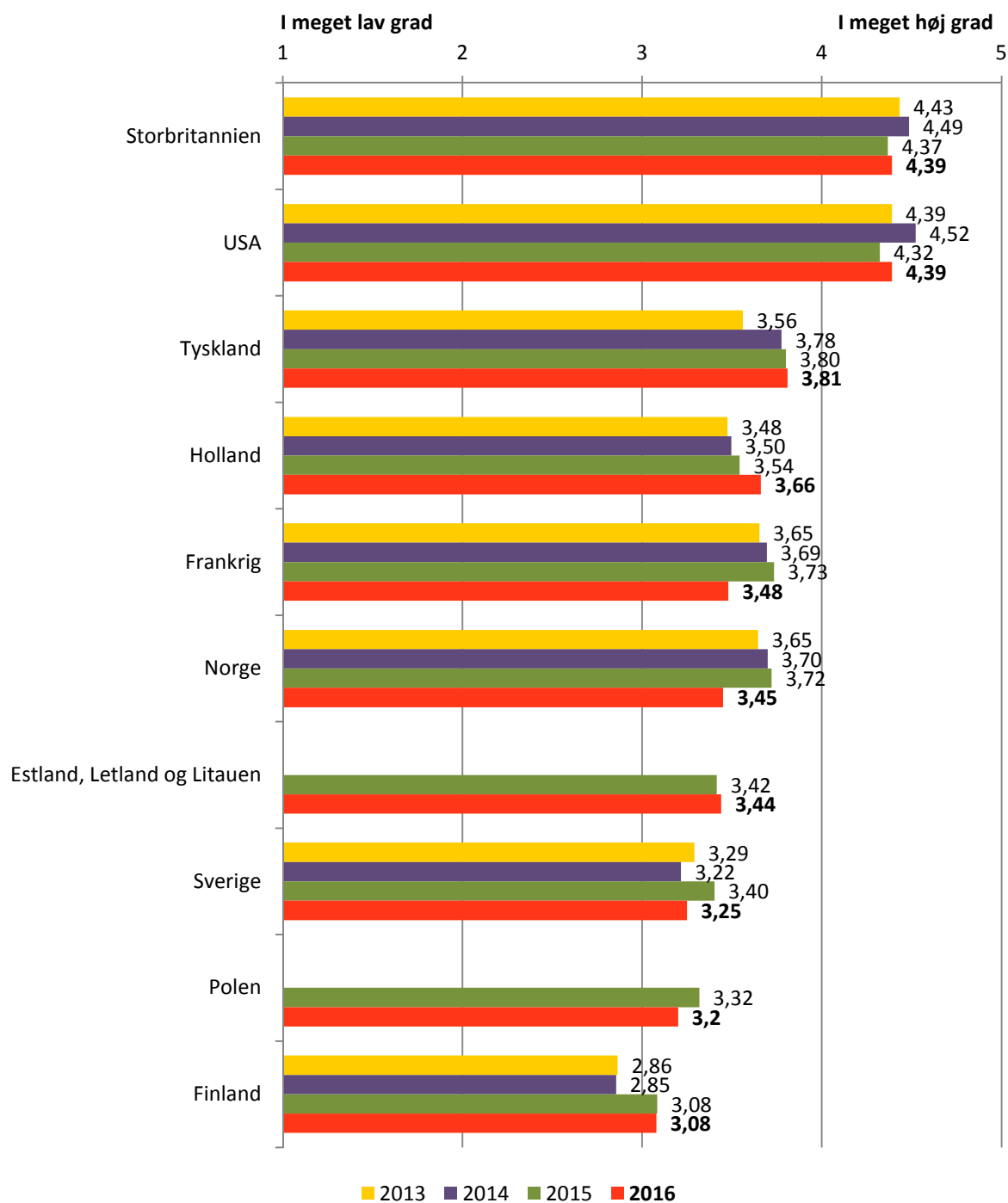
2016

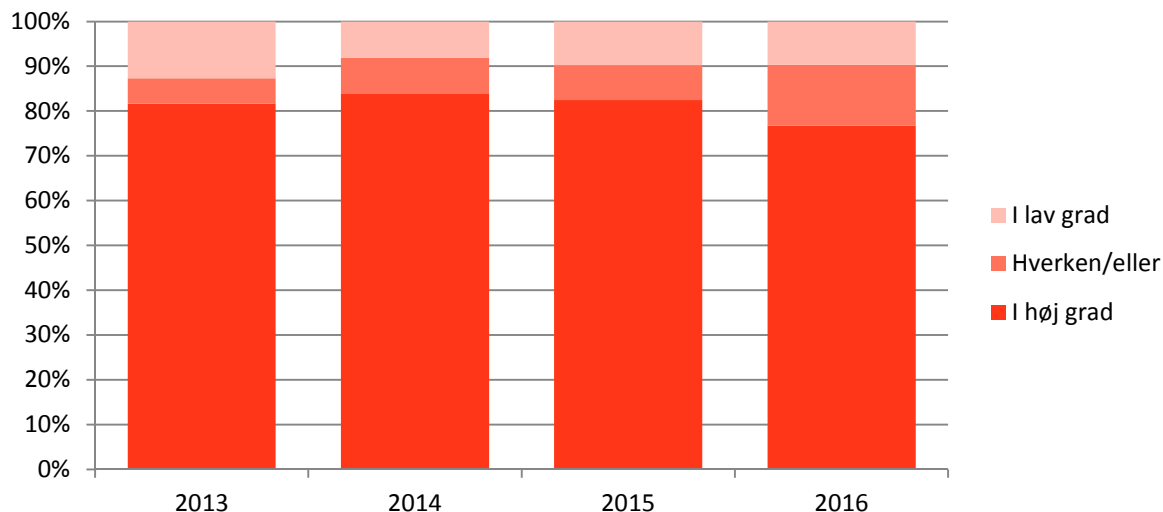
2013-2016

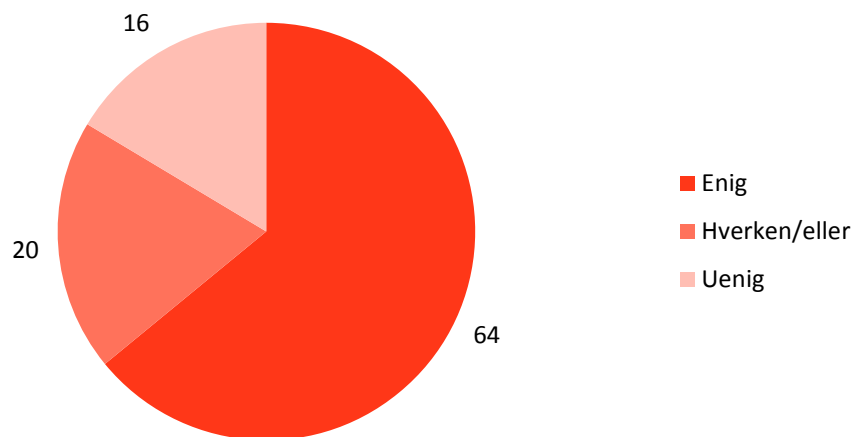
Figur 66: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere sammen med følgende lande? 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2013-2016).⁸

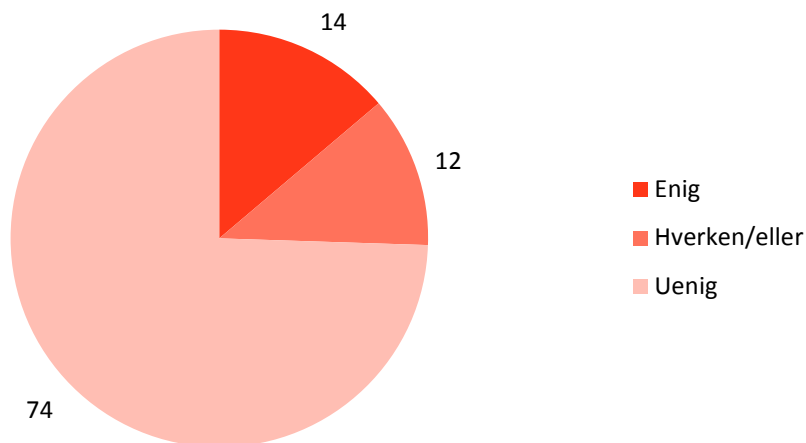
Figur 67: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske EU-forsvarsforbehold bør afskaffes. Procent (2013-2016).

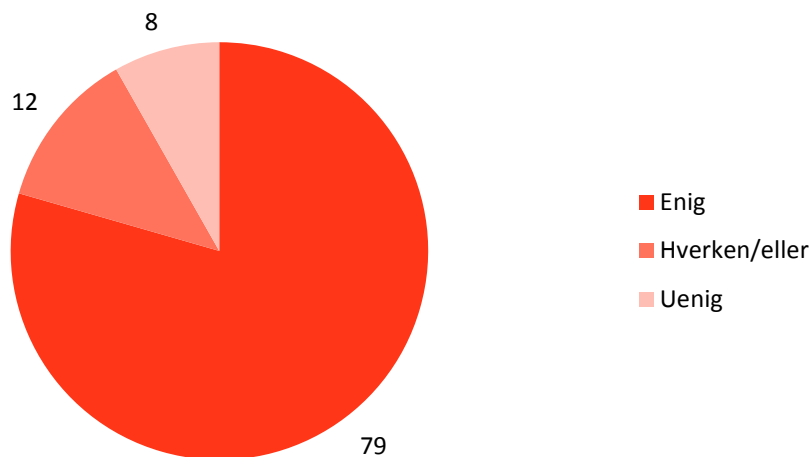
Figur 68: Hvor enige respondenterne er i, at F-35-kampflyet er det rigtige typevalg for Danmark. Procent (2016).⁹

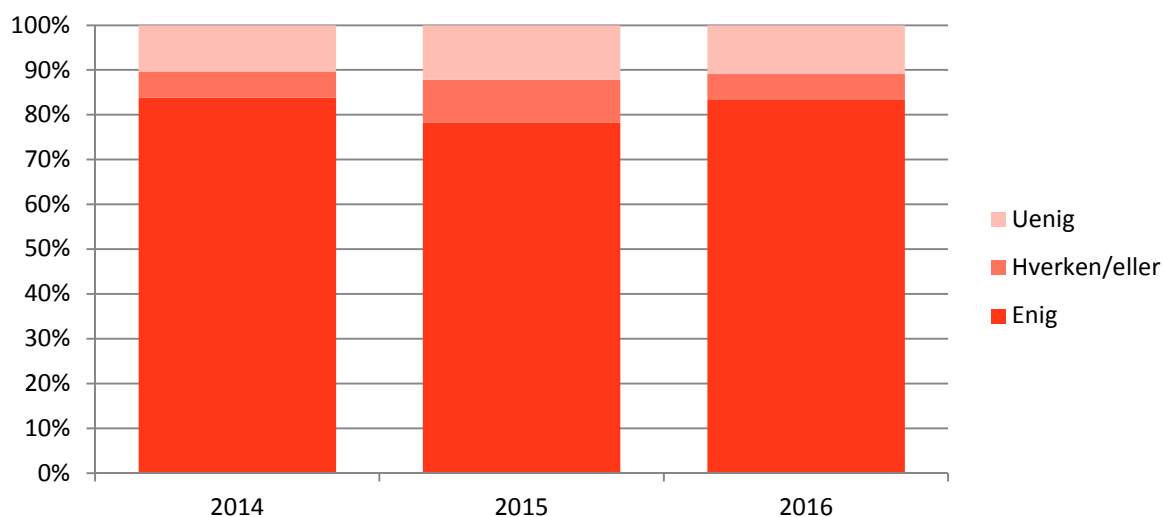
Figur 69: Hvor enige respondenterne er i, at finansieringen af F-35-kampflyene vil kunne holdes inden for det planlagte budget. Procent (2016).

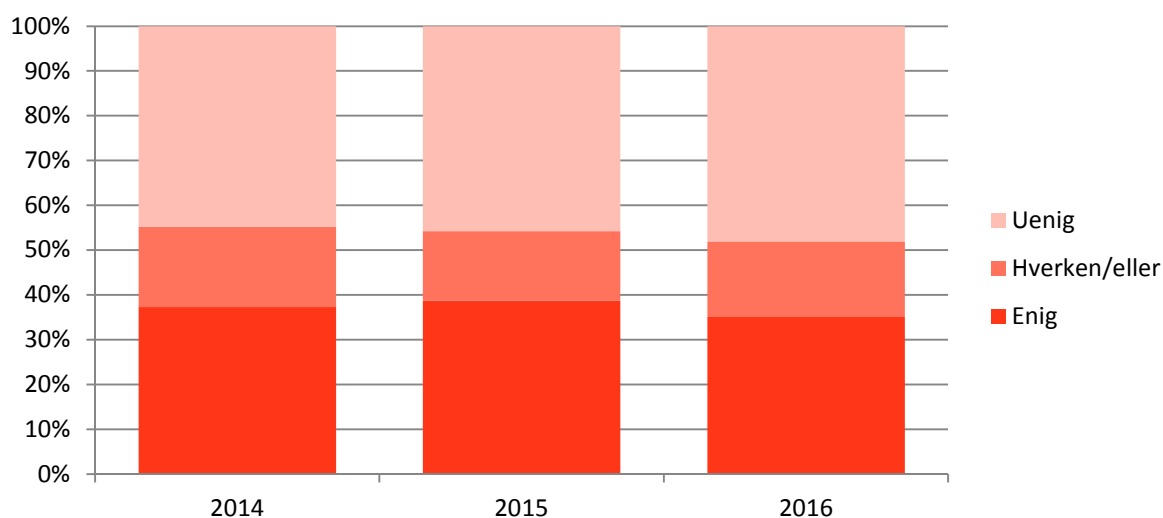
Figur 70: Hvor enige respondenterne er i, at kampflyindkøbet vil medføre en nedprioritering af investeringer i andet forsvarsmateriel. Procent (2016).

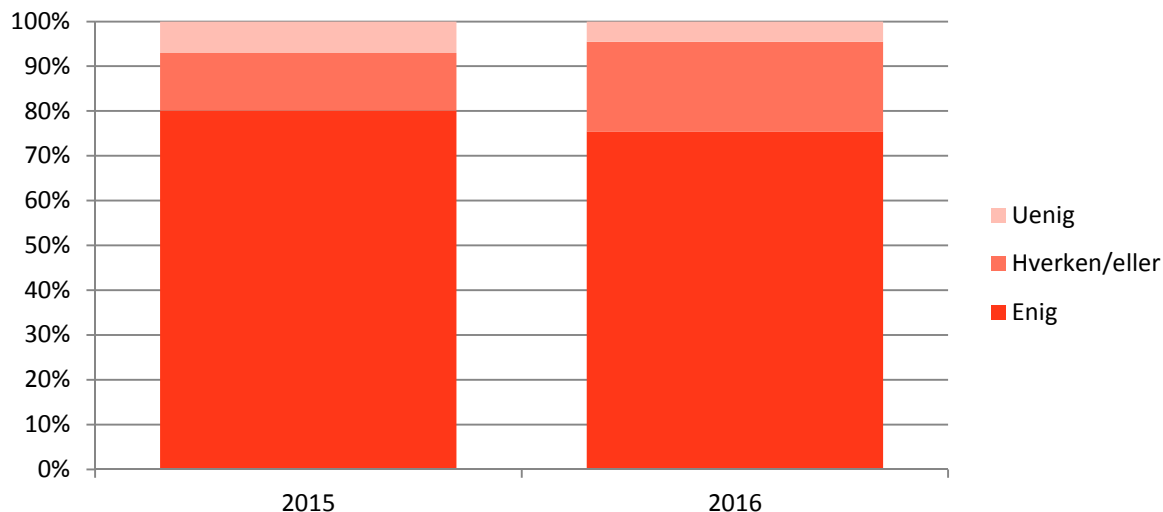
Figur 71: Hvor enige respondenterne er i, at det er en rigtig beslutning, at Danmark deltager i den koalition, som skal bekæmpe Islamisk Stat (IS). Procent (2014-2016).

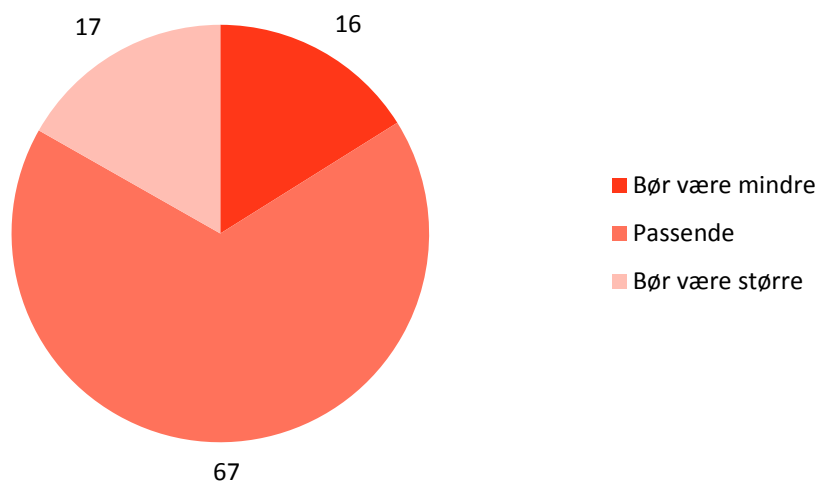
Figur 72: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark også bør bidrage med konventionelle landtropper i bekæmpelsen af IS, hvis der bliver anmodet om det. Procent (2014-2016).

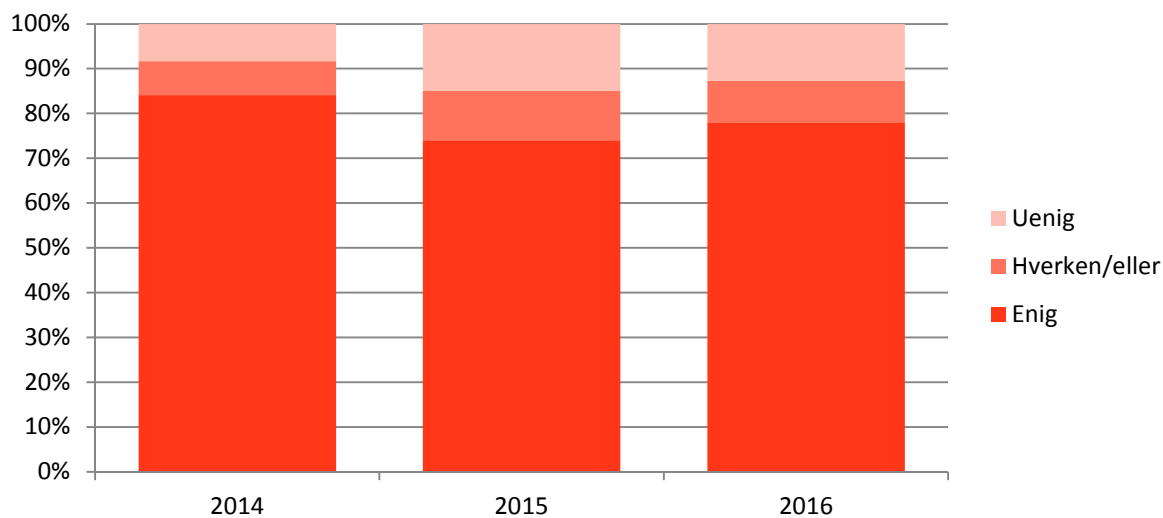
Figur 73: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark bør øge sin humanitære bistand i forbindelse med konflikten mod IS. Procent (2015-2016).

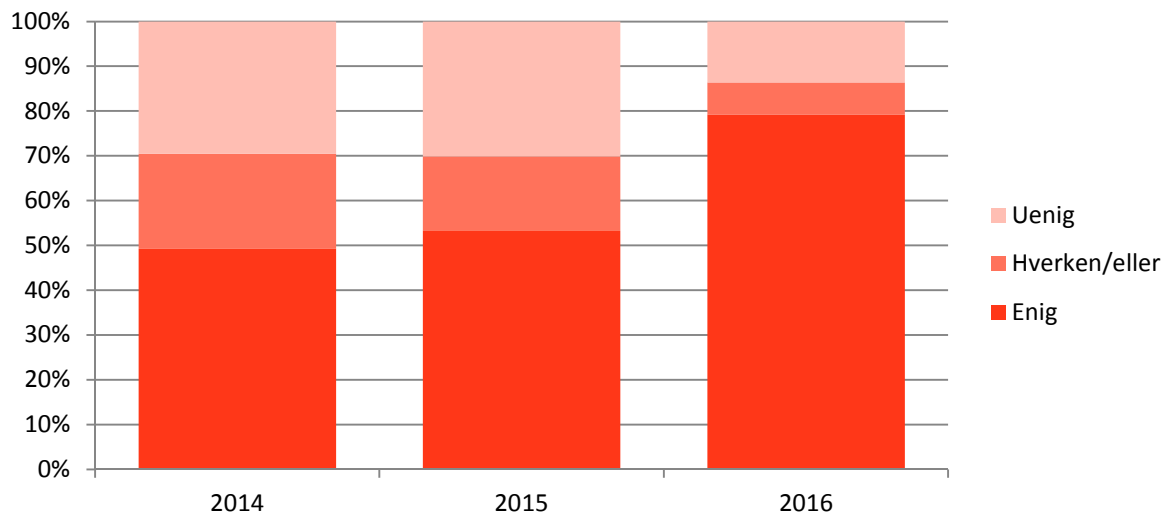
Figur 74: Respondenternes vurdering af størrelsen på det danske militære bidrag til bekæmpelsen af IS. Procent (2016).

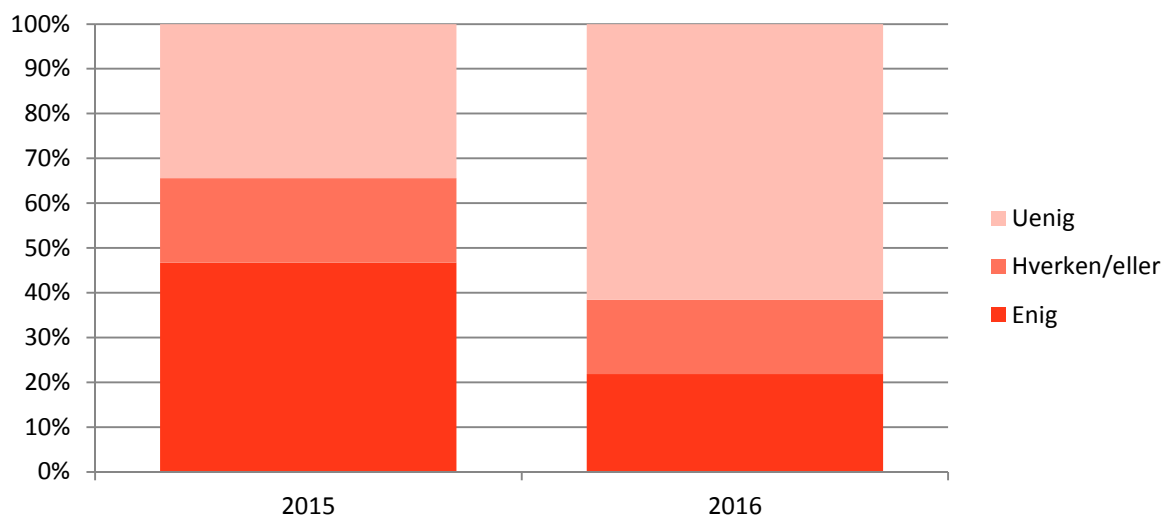
Figur 75: Hvor enige respondenterne er i, at det er nødvendigt at intervenere i Syrien for at bekæmpe IS. Procent (2014-2016).

Figur 76: Hvor enige respondenterne er i, at Danmark fortsat bør deltage i militære aktioner i Syrien. Procent (2014-2016).¹⁰

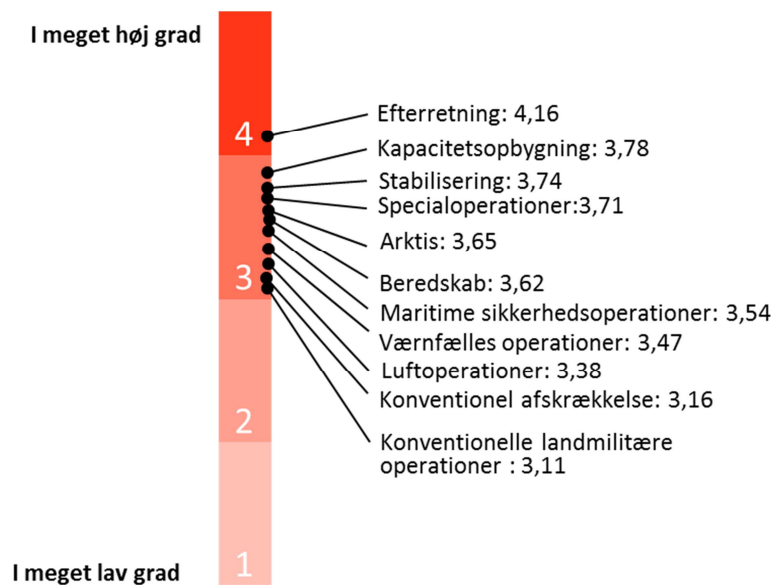
Figur 77: Hvor enige respondenterne er i, at Ruslands engagement i Syrien fremskynder en forhandlingsløsning på konflikten i Syrien. Procent (2014-2016).

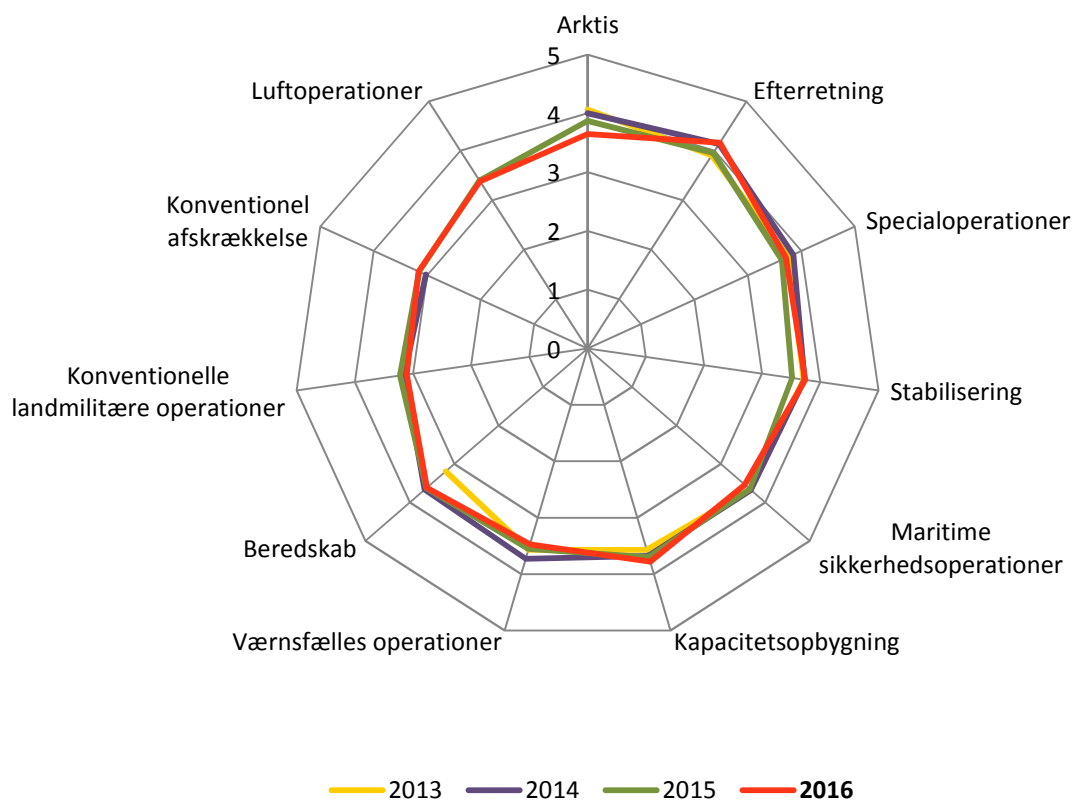
Figur 78: I hvilken grad respondenterne mener, at forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler.¹¹

5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit.

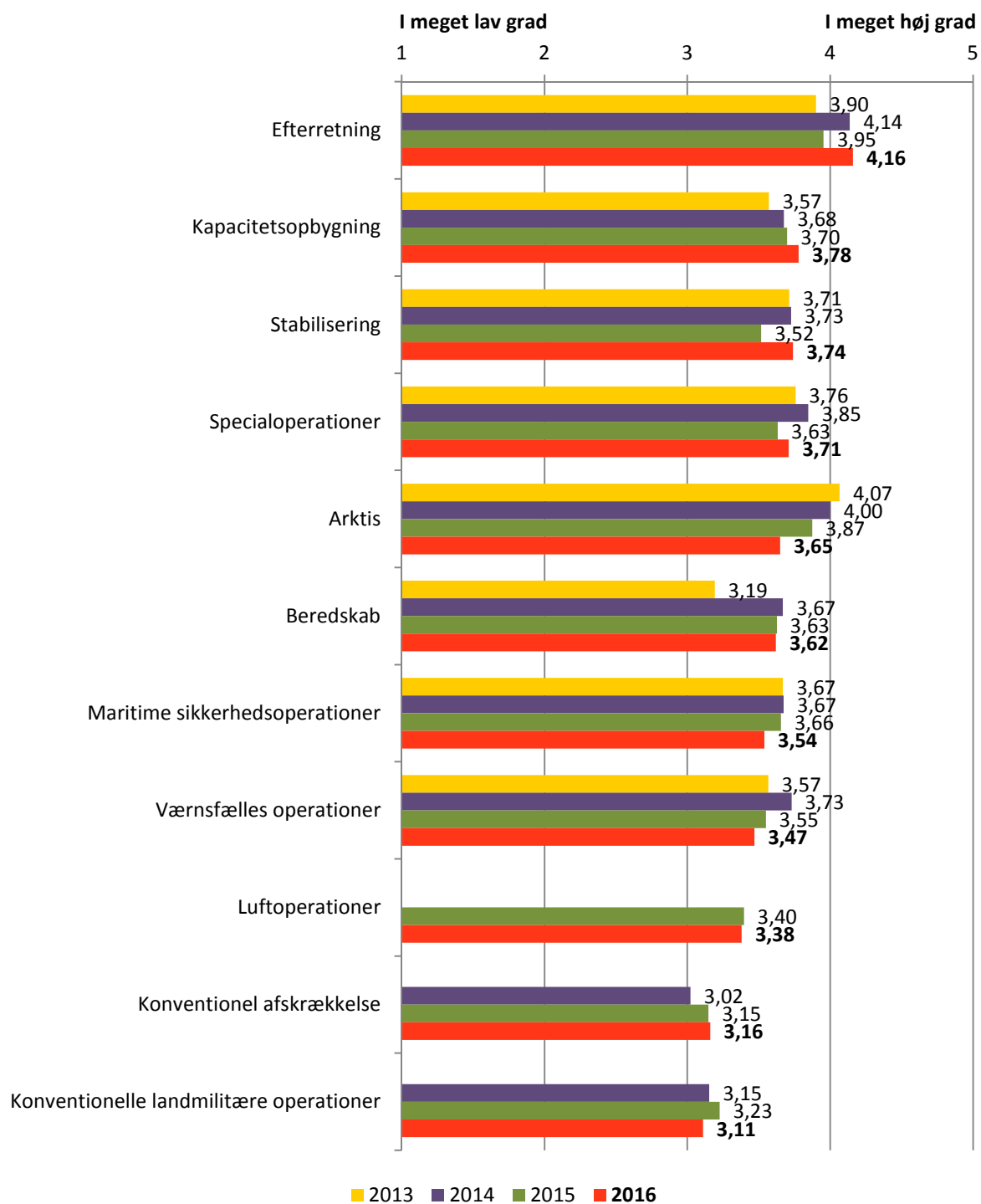
2016

2013-2016

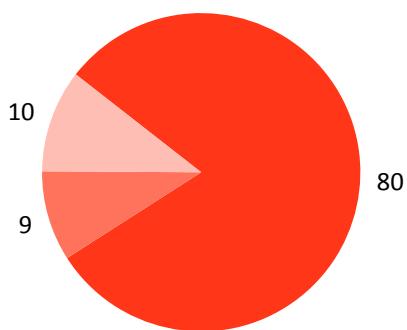

Figur 79: I hvilken grad respondenterne mener, at forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. 5=i meget høj grad, 1=i meget lav grad. Gennemsnit (2013-2016).¹²

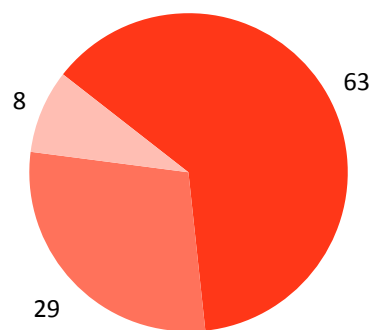

Figur 80: I hvilken grad respondenterne mener, det er sandsynligt, at en række elementer kommer til at indgå i det kommende forsvarsforlig. Procent (2016).

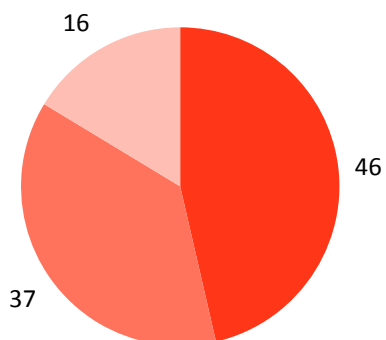
Et øget fokus på Danmarks territorialforsvar

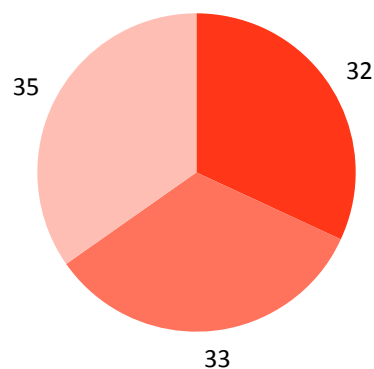
Et øget fokus på internationalt forsvarssamarbejde

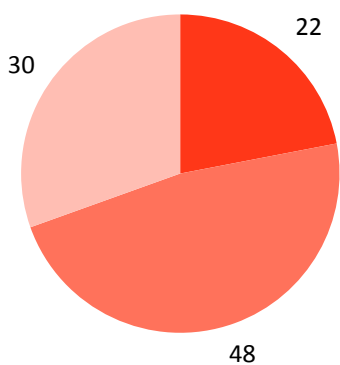
Et øget fokus på internationale operationer

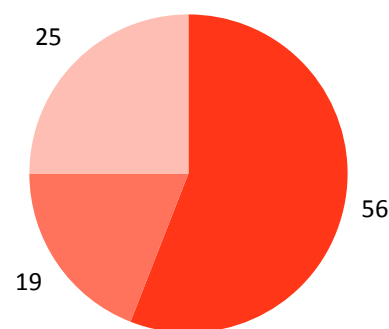
Reorganisering af forholdet mellem forsvarsministeriets departement og værnstfælles forsvarskommando

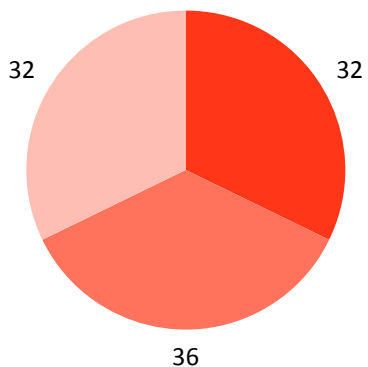
Ændring af balancen mellem de tre værn

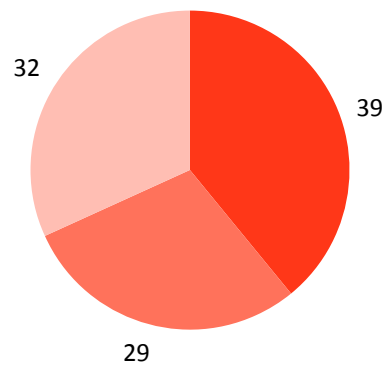
Tilførsel af flere midler til forsvaret

Lukning af kaserner

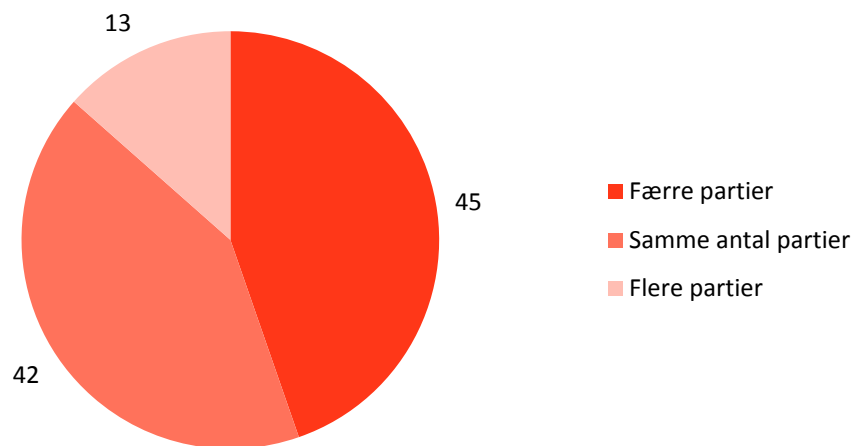
Indflydelse fra Taksøe-Jensens udredning

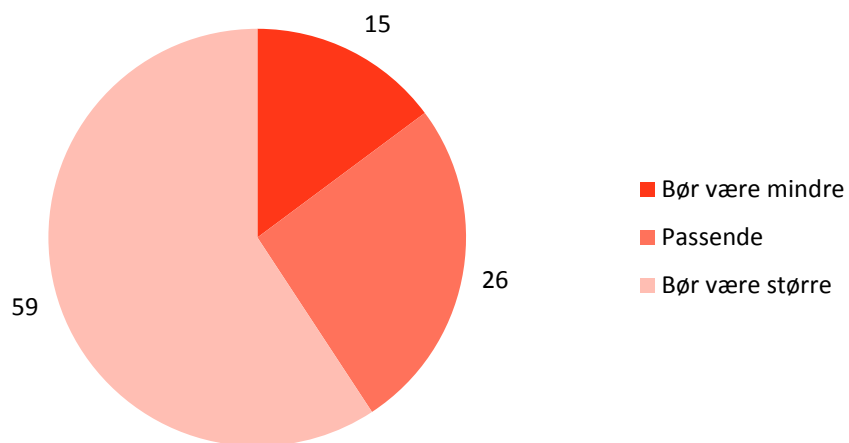
■ I høj grad ■ Hverken/eller ■ I lav grad

■ I høj grad ■ Hverken/eller ■ I lav grad

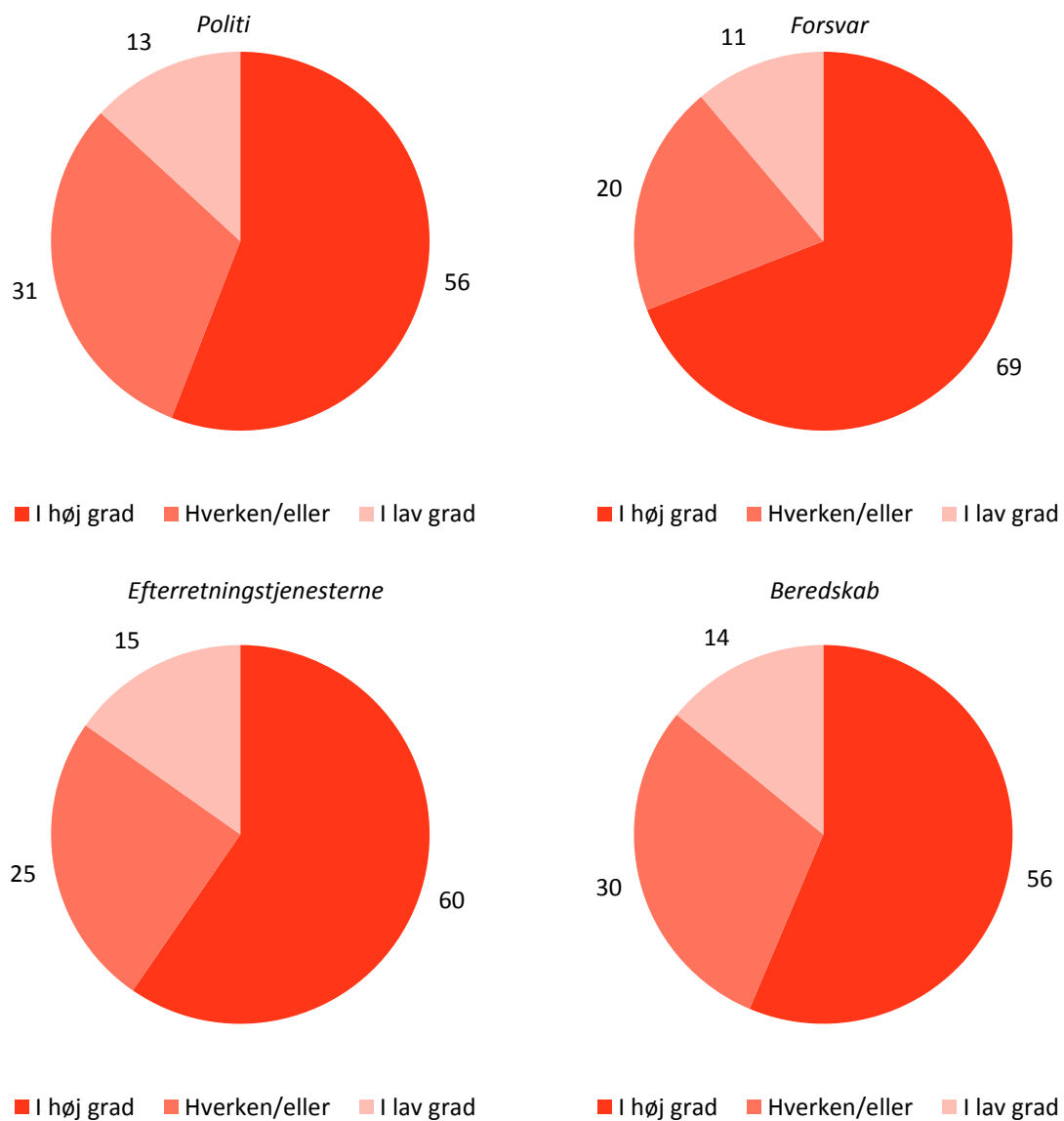
Figur 81: Respondenternes vurdering af, hvor stor den kommende forsvarsforligskreds bliver. Procent (2016).

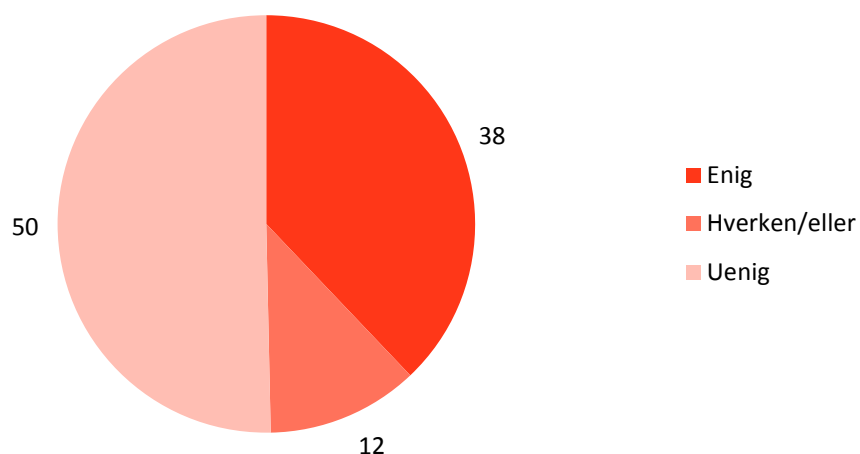
Figur 82: Respondenternes vurdering af størrelsen på det beløb (800 millioner kr. om året fra 2019), som den daværende V-regering i sin 2025-plan ville afsætte til styrket national sikkerhed. Procent (2016).

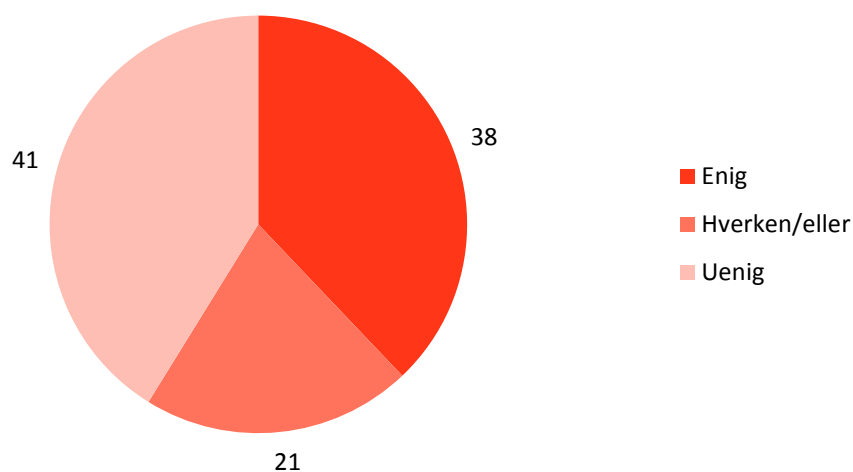
Figur 83: I hvilken grad respondenterne mener, at en række områder bør prioriteres, hvis det besluttes, at styrke national sikkerhed med 800 millioner kr. om året fra 2019. Procent (2016).

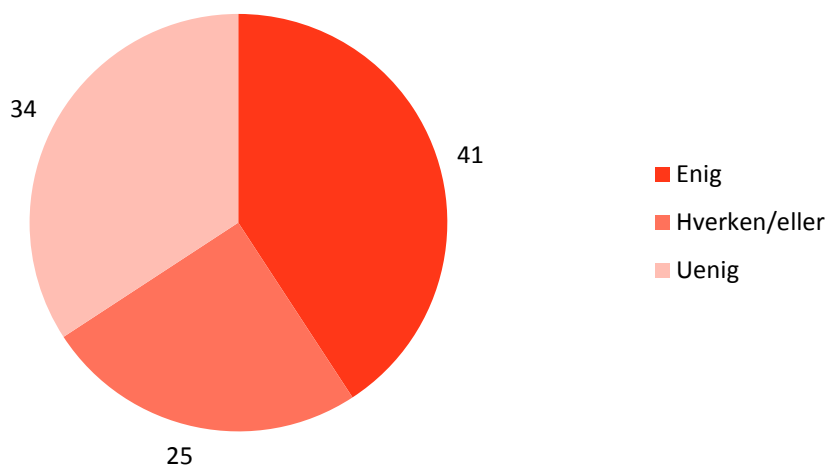
Figur 84: Hvor enige respondenterne er i, at den danske Afghanistan-indsats er belyst i tilstrækkelig grad. Procent (2016).

Figur 85: Hvor enige respondenterne er i, at Folketingets beslutning om at gennemføre en historisk udredning af Danmarks militære engagement i Kosovo, Irak og Afghanistan er et godt alternativ til den lukkede Irak- og Afghanistankommission. Procent (2016).

Figur 86: Hvor enige respondenterne er i, at den historiske udredning vil tilvejebringe ny, relevant viden. Procent (2016).

4. Noter

¹ Svarkategorierne "ustabilitet i Europa" og "energi- og forsyningsikkerhed" er tilføjet i 2014. Der foreligger derfor ikke datapunkter for 2013 i de figurer, der viser udviklingen over tid.

² I 2014 og 2015 blev respondenterne bedt om at forholde sig til udsagnet: "Danmark bør også deltage i militære aktioner i Syrien". I 2016 var udsagnet: "Danmark bør fortsat deltage i militære aktioner i Syrien".

³ I 2013-2015 var spørgsmålsformuleringen: "Mener du, at den danske indsats står mål med det, som bliver investeret?" I 2016 var spørgsmålsformuleringen: "Mener du, at resultaterne af den danske indsats står mål med det, som bliver investeret?"

⁴ I 2016 har vi ændret spørgsmålsformuleringen fra "Hvilket land er foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område" til "Hvilket land bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område". 2016-besvarelsene kan derfor ikke direkte sammenlignes med 2013-2015-besvarelsene og er derfor placeret i en selvstændig figur.

⁵ Se slutnote 1.

⁶ Se slutnote 1.

⁷ I 2015 blev de baltiske lande tilføjet som én samlet svarkategori. Polen blev også tilføjet som selvstændig svarkategori. Der foreligger derfor ikke datapunkter for 2013 og 2014 i de figurer, der viser udviklingen over tid.

⁸ Se slutnote 7.

⁹ En større andel af respondenterne har svaret "ved ikke" til dette spørgsmål sammenlignet med de øvrige spørgsmål. Procentberegningerne er således foretaget på baggrund af 128 besvarelser. For de øvrige spørgsmål er procentberegningerne foretaget på baggrund af mellem 145-164 besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (dvs. fraregnet "ved-ikke"-svar) på hvert spørgsmål er tilgængeligt via download fra CMS' hjemmeside.

¹⁰ Se slutnote 2.

¹¹ I 2015 erstattede svarkategorien "stabilisering" svarkategorien "samtænkning". Derudover blev svarkategorien "luftoperationer" tilføjet i 2015, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra 2013 og 2014. I 2014 blev svarkategorierne "konventionel afskrækkelse" og "konventionelle landmilitære operationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter for 2013.

¹² Se slutnote 11.